

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

ΕΡΕΥΝΑ ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την πανδημία του κορωνοϊού:

Στάσεις και
αντιλήψεις για τις
επιπτώσεις στην
οικονομία και την
κοινωνία

Αθήνα
Μάρτιος 2021

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

ΕΡΕΥΝΑ ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την πανδημία του κορωνοϊού:

Στάσεις και
αντιλήψεις για τις
επιπτώσεις στην
οικονομία και την
κοινωνία

Αθήνα
Μάρτιος 2021

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων

Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας

Αριστοτέλους 46, 104 33 Αθήνα

Τηλ: 210 8846852, Φαξ: 210 884653

Email: info@imegsevee.gr

www.imegsevee.gr

Τίτλος: «Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την πανδημία του κορωνοϊού: Στάσεις και αντιλήψεις για τις επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία»

Τύπος δημοσίευσης: Έρευνες οικονομικού κλίματος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Χρονολογία δημοσίευσης: Ιανουάριος 2021

Συγγραφείς: Γιώργος Θανόπουλος

Δημήτρης Γιακούλας

Επιστημονική επιμέλεια: Διονύσης Γράβαρης

Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Γιάννης Μισεντζής

Βιβλιογραφική αναφορά:

Θανόπουλος, Γ. & Γιακούλας, Δ. (2021) Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την πανδημία του κορωνοϊού: Στάσεις και αντιλήψεις για τις επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, σσ 32.

Το παρόν ερευνητικό κείμενο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Υποέργου 1: "Μηχανισμός μελέτης και ανάλυσης οικονομικού περιβάλλοντος λειτουργίας μικρομεσαίων επιχειρήσεων" της Πράξης "Παραμβάσεις της ΓΣΕΒΕΕ για τη συστηματική παρακολούθηση και πρόγνωση αλλαγών του παραγωγικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων" με κωδικό ΟΠΣ 5003864, του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΠΑΝΕΚ)

Στο πλαίσιο της διερεύνησης των επιπτώσεων της πανδημίας στην οικονομία και την κοινωνία στην χώρας μας, το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ διεξήγαγε διαδικτυακή έρευνα γνώμης μέσω του κοινωνικού δικτύου Facebook, η διείσδυση του οποίου είναι ευρεία σε όλα τα ηλικιακά και κοινωνικά στρώματα. Η έρευνα που ήταν πολυθεματική έγινε σε δείγμα 4.122 ατόμων το διάστημα μεταξύ 29 Δεκεμβρίου 2020 και 27 Ιανουαρίου 2021. Τα ευρήματα της θα δημοσιευτούν σε διακριτές ενότητες. Η παρούσα δημοσίευση αποτελεί την πρώτη ενότητα σε ερωτήσεις που έγιναν στο σύνολο του δείγματος.

Σκοπός της έρευνας ήταν να αποτυπωθούν οι επιπτώσεις της πανδημικής κρίσης στην οικονομία και την κοινωνία καθώς και οι απόψεις που έχουν διαμορφωθεί τόσο για βασικές πολιτικές επιλογές όσο και για τις μεταβολές που προκαλεί η πανδημία η οποία σε αρκετά ζητήματα φαίνεται πως λειτουργεί σαν ψηφιακός επιταχυντής.

Ένα γενικό συμπέρασμα που θα μπορούσε να εξαχθεί είναι ότι η πανδημία τείνει να πλήττει περισσότερο τα πιο ευάλωτα κοινωνικά στρώματα που έχουν χαμηλότερο εκπαιδευτικό και οικονομικό υπόβαθρο, κάτι που επηρεάζει τόσο τις απόψεις τους τόσο για το υγειονομικό σκέλος της κρίσης όσο και για το οικονομικό, αλλά και σε σχέση με τους μετασχηματισμούς που φαίνεται πως προκαλεί η πανδημική κρίση.

Τα πιο ευάλωτα κοινωνικά στρώματα, όπως προκύπτει και από την έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για το εισόδημα και τις δαπάνες διαβίωσης των νοικοκυριών του 2020¹, βρίσκονται σε εξαιρετικά δύσκολη οικονομική κατάσταση για μεγάλο χρονικό διάστημα δεδομένου ότι η ελληνική οικονομία πρόσφατα εξήλθε από τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής. Με άλλα λόγια δεν πρόλαβαν να ωφεληθούν από την αναπτυξιακή δυναμική της προ covid-19 περιόδου της ελληνικής οικονομίας. Όπως μάλιστα φαίνεται από την έρευνα εισοδήματος η πανδημική κρίση διευρύνει τις ανισότητες.

Κάτι τέτοιο φαίνεται και από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας καθώς εκτός από τις ανισότητες που δημιουργεί η κάθε οικονομική κρίση ανεξάρτητα από το αίτιο που την προκαλεί, αυτές φαίνεται πως διευρύνονται και από την επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού που αποτελεί μια ακόμα από τις παρενέργειες της υγειονομικής κρίσης στην οικονομία.

1 Για να δείτε την έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για το εισόδημα και τις δαπάνες διαβίωσης των νοικοκυριών για το 2020 πατήστε [εδώ](#)

Τα κυριότερα ευρήματα της έρευνας είναι τα ακόλουθα:

- ◆ 6 στους 10 ερωτώμενους (62,5%) δήλωσαν πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη/μάλλον δικαιολογημένη. Από την άλλη μεριά καταγράφηκε ένα υψηλό ποσοστό του δείγματος (36,9%) που δήλωσε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι υπερβολική/μάλλον υπερβολική, με τους τελευταίους να συγκεντρώνονται κυρίως στις βαθμίδες χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου, χαμηλότερου εισοδήματος, κατοίκους χωριών, και στους ανέργους.
- ◆ Περίπου οι ίδιες διαπιστώσεις ισχύουν και για την πρόθεση των ερωτώμενων να εμβολιαστούν καθώς περίπου οι ίδιοι που δήλωσαν ότι δεν ανησυχούν για την πανδημία δήλωσαν ότι δεν προτίθεται εμβολιαστούν.
- ◆ Συγκεκριμένα, σχεδόν 6 στους 10 ερωτώμενους (59,7%) δήλωσαν την πρόθεση τους να εμβολιαστούν, έναντι του 34,4% που δήλωσε πως δεν είναι διατεθειμένο να κάνει το εμβόλιο για τον Covid – 19, ενώ καταγράφεται και ένα σημαντικό ποσοστό (6%) που δεν έχει αποφασίσει ή δεν απάντησε στην ερώτηση.
- ◆ Όσον αφορά την επάρκεια των μέτρων στήριξης της οικονομίας που έχει λάβει η κυβέρνηση το 76,1% θεωρεί πως τα μέτρα είναι ανεπαρκή ή μάλλον ανεπαρκή, με τους ανέργους να εμφανίζουν το μεγαλύτερο ποσοστό αρνητικής αξιολόγησης.
- ◆ Αντίστοιχα αρνητική είναι η αξιολόγηση σχετικά με τον τρόπο που άνοιξε ο τουρισμός το προηγούμενο καλοκαίρι (76,5%) αλλά και την μέθοδο του click away (71,1%).
- ◆ Διάχυτη απαισιοδοξία καταγράφεται σχετικά με τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία καθώς περίπου 8 στους 10 (79,9%) ερωτώμενους θεωρούν ότι η κρίση θα διαρκέσει για τουλάχιστον 2 χρόνια.
- ◆ Όσον αφορά τα μέτρα που πρέπει να υιοθετηθούν για την αντιμετώπιση των συνεπειών της υγειονομικής κρίσης στην οικονομία το 42,2% του δείγματος θεωρεί πως τα μέτρα θα πρέπει να στοχεύουν στην τόνωση της κατανάλωσης, το 27,5% σε μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων, ενώ το 17,4% σε μέτρα αναπτυξιακής πολιτικής.

- ◆ Η πανδημική κρίση φαίνεται πως επιταχύνει τον ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας. Από την έρευνα φαίνεται ότι επικρατεί αισιοδοξία αφού το 59,8% του δείγματος θεωρεί ότι οι συνέπειες αυτής της εξέλιξης θα είναι θετικές. Αυτοί που ανήκουν στις υψηλότερες εισοδηματικά κατηγορίες και έχουν υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο είναι περισσότερο αισιόδοξοι. Αντίθετα, φαίνεται ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός ανησυχεί περισσότερο αυτούς που είναι λιγότερο προετοιμασμένοι να προσαρμοστούν σε αυτόν.
- ◆ Ωστόσο, παρά την αισιοδοξία που επικρατεί για τον ψηφιακό μετασχηματισμό γενικά, σχεδόν 7 στους 10 (68%) ερωτώμενους πιστεύουν ότι θα μειώσει τις θέσεις εργασίας, με τους ανέργους, τους συνταξιούχους και αυτούς που με χαμηλότερο εκπαιδευτικό υπόβαθρο να είναι πιο απαισιόδοξοι.
- ◆ Η πανδημία φαίνεται πως αλλάζει τη συμπεριφορά των ατόμων στις οικονομικές τους συναλλαγές. Σχεδόν 4 στους 10 (36,6%) ερωτώμενους αύξησαν τις ηλεκτρονικές τους αγορές ενώ πάνω από 5 στους 10 (54,7%) αύξησαν τις ηλεκτρονικές τους πληρωμές. Και οι δύο συμπεριφορές φαίνεται να σχετίζονται θετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο και το εισόδημα.
- ◆ Η πανδημία φαίνεται επίσης να αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο εργαζόμαστε επικοινωνούμε και ψυχαγωγούμαστε. Οι μισοί ερωτώμενοι (49,7%) αποκρίθηκαν ότι αύξησαν τη χρήση εφαρμογών τηλεδιασκέψεων με αυτούς που βρίσκονται στα υψηλότερα εκπαιδευτικά επίπεδα, τους φοιτητές, τους κατοίκους μεγάλων αστικών κέντρων και τους υψηλότερα αμειβόμενους να εμφανίζουν την τάση αυτή πιο έντονα. Αντίστοιχα σχεδόν οι μισοί (46,3%) έχουν αυξήσει τη χρήση εφαρμογών streaming, ειδικά οι νεότεροι σε ηλικία και οι υψηλότερα αμειβόμενοι.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ανησυχία για την πανδημία

Η αντιμετώπιση της πανδημικής κρίσης του Covid-19 με τα εκτεταμένα μέτρα περιορισμού και ατομικής προστασίας που υιοθετήθηκαν έχουν μεταβάλει τις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Στην οικονομία οι επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης εκδηλώνονται με την μορφή της βαθιάς ύφεσης επηρεάζοντας αρνητικά την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων, την απασχόληση και τα δημοσιονομικά μεγέθη. Επιπλέον οι εκτεταμένοι περιορισμοί και τα μέτρα αποστασιοποίησης έχουν επηρεάσει και την κοινωνική και καταναλωτική συμπεριφορά των πολιτών.

Μετά από σχεδόν ένα χρόνο από την εκδήλωση της πανδημικής κρίσης η γνώση που έχει αποκτηθεί σχετικά με τον κορωνοϊό με αποκορύφωμα την ανάπτυξη και διάθεση εμβολίων κατά του covid-19 αποτελεί μια εξέλιξη που σε ένα βαθμό δημιουργεί προσδοκίες για επιστροφή στην «κανονικότητα», ενώ μετριάζει και τον φόβο που υπάρχει από το ενδεχόμενο έκθεσης στην νόσο. Από την άλλη μεριά οι παρατεταμένοι περιορισμοί και οι συνεχείς μεταβολές στην ένταση τους είναι προφανές πως έχουν δημιουργήσει ένα αίσθημα κόπωσης το οποίο κυρίως εκδηλώνεται με την χαλάρωση που παρατηρείται ως προς την συμμόρφωση στα μέτρα περιορισμού.

Αυτό φαίνεται και από τον τρόπο που γίνεται αντιληπτή η ανησυχία για την πανδημία από τους ερωτώμενους στην έρευνα. Η πλειοψηφία του δείγματος θεωρεί δικαιολογημένη ή μάλλον δικαιολογημένη την ανησυχία που υπάρχει για την πανδημία κάτι που αντανακλάται και στην πρόθεση του να εμβολιαστεί. Ωστόσο καταγράφεται και ένα υψηλό ποσοστό του δείγματος το οποίο θεωρεί πως η ανησυχία για την πανδημία είναι υπερβολική ή μάλλον υπερβολική.

Συγκεκριμένα το 45,6% του δείγματος θεωρεί πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη, ενώ το 16,9% θεωρεί πως είναι μάλλον δικαιολογημένη. Από την άλλη μεριά το 19,1% του δείγματος θεωρεί πως η ανησυχία για την πανδημία είναι μάλλον υπερβολική, ενώ το 17,8% θεωρεί πως είναι υπερβολική (Γράφημα 1).

Συνολικά περισσότεροι από 6 στους 10 ερωτώμενους (62,5%) δήλωσαν πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη/μάλλον δικαιολογημένη, έναντι του 36,9% που δήλωσε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι υπερβολική/μάλλον υπερβολική.

Από την ανάλυση των στοιχείων της έρευνας φαίνεται πως οι απόψεις των ερωτώμενων επηρεάζονται από το εκπαιδευτικό επίπεδο, την κατάσταση απασχόλησης, τον βαθμό αστικότητας και το ύψος του εισοδήματος.

Ειδικότερα, η ανησυχία για την πανδημία θεωρείται ως δικαιολογημένη/μάλλον δικαιολογημένη όσο υψηλότερο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο, ενώ η άποψη αυτή υποχωρεί όσο το εκπαιδευτικό επίπεδο χαμηλώνει. Συγκεκριμένα, το 77,85% των κατόχων μεταπτυχιακού/διδακτορικού και το 67,13% των αποφοίτων ΑΕΙ/ΤΕΙ θεωρούν πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη ή μάλλον δικαιολογημένη, έναντι του 52,38% των αποφοίτων μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμερίζονται την ίδια άποψη. Αντίθετα το 50,06% των αποφοίτων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του δείγματος θεωρούν πως η ανησυχία για την πανδημία είναι μάλλον υπερβολική ή υπερβολική (Πίνακας 1). Αυτό πιθανότατα σχετίζεται και με τις πηγές ενημέρωσης που αξιοποιεί η κάθε κατηγορία προκειμένου να διαμορφώσει άποψη, αλλά και με τις γενικότερες στάσεις και αντιλήψεις που έχουν αναπτυχθεί και δημιουργούν την ανάγκη για καλύτερη ενημέρωση σχετικά με τη νόσο COVID-19.

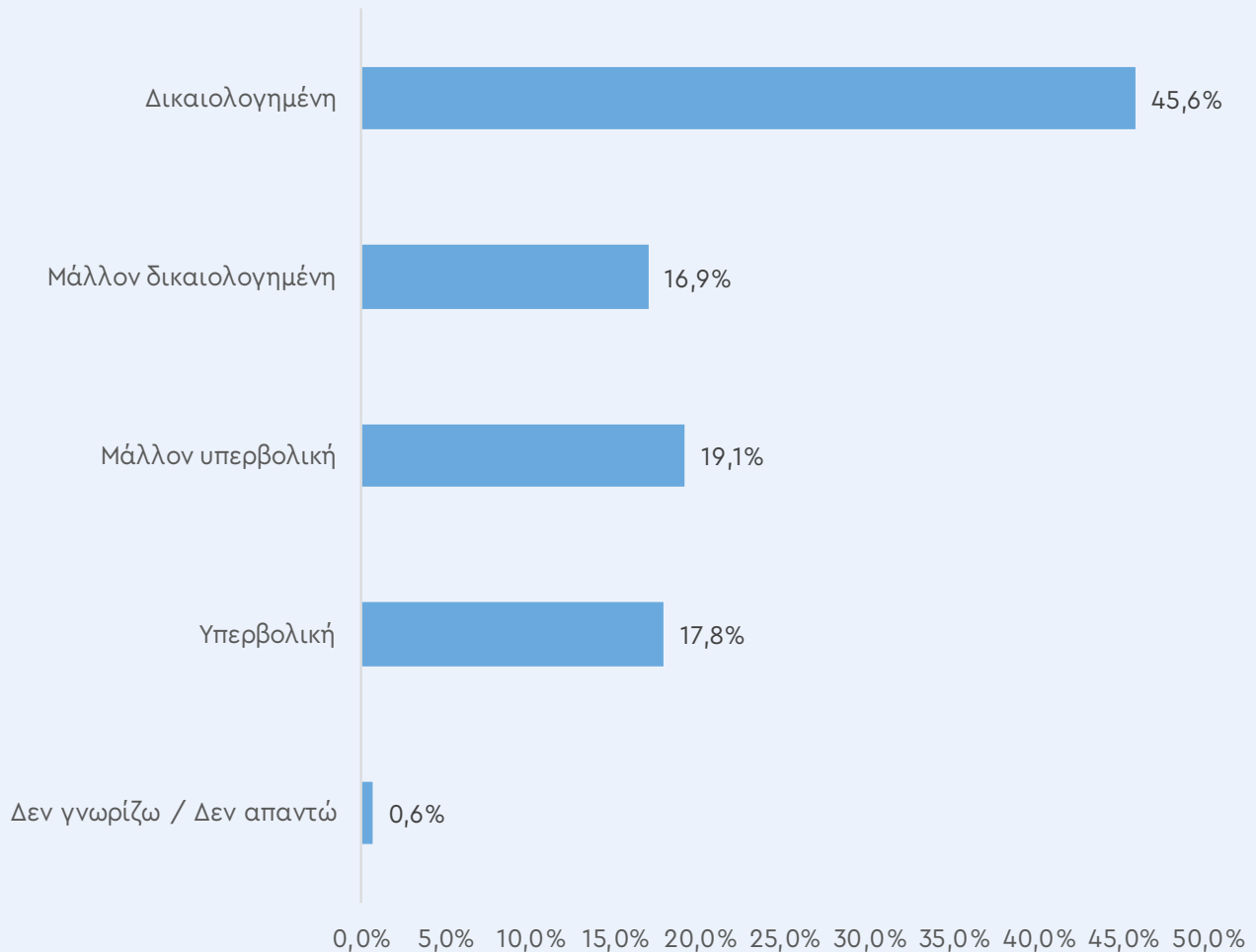
Όσον αφορά την κατάσταση απασχόλησης των ερωτώμενων φαίνεται πως και αυτή σχετίζεται με την ανησυχία τους για την πανδημία. Συγκεκριμένα το 70,71% των δημοσίων υπαλλήλων, το 69,71% των φοιτητών/σπουδαστών, των 64,67% των εργοδοτών και ελευθέρων επαγγελματιών-αυτοαπασχολούμενων, το 62,96% των μισθωτών και το 60,63% εκείνων που δηλώνουν ως ιδιότητα τα οικιακά, θεωρούν πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη ή μάλλον δικαιολογημένη. Από την άλλη μεριά η πλειοψηφία των

ανέργων σε ποσοστό 53,08% θεωρεί πως η ανησυχία για την πανδημία είναι μάλλον υπερβολική ή υπερβολική (Πίνακας 2) .

Μάλιστα στην κατηγορία αυτή υποχωρεί ή/και εντείνεται η επίδραση του εκπαιδευτικού επιπέδου για την διαμόρφωση της άποψης σχετικά με την πανδημία. Ειδικότερα το ποσοστό των ανέργων με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο που θεωρούν ότι η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη ή μάλλον δικαιολογημένη υποχωρεί στο 58,9% για τους μεταπτυχιακούς/διδακτορικούς και στο 56,3% για τους απόφοιτους ΑΕΙ/ΤΕΙ. Από την άλλη μεριά το ποσοστό των ανέργων που θεωρούν ότι η ανησυχία για την πανδημία είναι μάλλον υπερβολική ή υπερβολική αυξάνεται στο 55,6% για τους απόφοιτους μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στο 64,5% για τους απόφοιτους πρωτοβάθμιας/δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Πίνακας 3).

Από τα στοιχεία αυτά φαίνεται ότι οι εκτεταμένοι περιορισμοί στην οικονομική δραστηριότητα που έχουν οδηγήσει σε ύφεση και πάγωμα των προσλήψεων έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην διαμόρφωση των απόψεων σχετικά με τον κίνδυνο που ενέχει η πανδημία για την δημόσια υγεία. Σημειώνεται, πως για το 2020 το ποσοστό ανεργίας εκτιμάται πως αν και μειωμένο σε σχέση με το 2019 θα διατηρηθεί σε υψηλό ποσοστό, δηλαδή περίπου στο 16,3% από 17,3% που ήταν το 2019. Επιπλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΡΓΑΝΗ το 2020 έγιναν 844 χιλιάδες λιγότερες προσλήψεις, που σημαίνει ότι ένας υψηλός αριθμός ατόμων δεν μπόρεσε να έχει εισόδημα ή να αυξήσει

Γράφημα 1 : Θεωρείτε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι:

Πίνακας 1 : Θεωρείτε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι:

Εκπαιδευτικό επίπεδο	Απόφοιτος/η πρωτοβάθμιας / δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	Απόφοιτος/η μετα-δευτεροβάθμιας επαγγελματικής σχολής / ΙΕΚ	Απόφοιτος/η ΑΕΙ / ΤΕΙ	Μεταπτυχιακό / Διδακτορικό
Δικαιολογημένη/μάλλον δικαιολογημένη	49,33%	52,38%	67,13%	77,85%
Υπερβολική/μάλλον υπερβολική	50,06%	46,35%	32,63%	21,64%
Δεν γνωρίζω / Δεν απαντώ	0,61%	1,27%	0,24%	0,51%

Πίνακας 2 : Θεωρείτε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι:

ΙΔΙΟΤΗΤΑ	Άνεργος/η	Οικιακά	Μισθωτός/η ιδιωτικού τομέα	Εργοδότης/τρια Ελεύθερος/η επαγγελματίας Αυτο-απασχολούμενος/η	Συνταξιούχος	Φοιτητής/τρια Σπουδαστής/στρια	Δημόσιος/α υπάλληλος
Δικαιολογημένη/ μάλλον δικαιολογημένη	46,06%	60,63%	62,96%	64,67%	66,58%	69,17%	70,71%
Υπερβολική/ μάλλον υπερβολική	53,08%	38,58%	36,84%	34,68%	32,76%	29,32%	28,90%
Δεν γνωρίζω / Δεν απαντώ	0,86%	0,79%	0,20%	0,65%	0,66%	1,50%	0,39%

Πίνακας 3 : Θεωρείτε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι:

Άνεργοι με βάση το εκπαιδευτικό επίπεδο		Δικαιολογημένη/ μάλλον δικαιολογημένη	Υπερβολική/ μάλλον υπερβολική	Δεν γνωρίζω / Δεν απαντώ
Άνεργος/η	Μεταπτυχιακό / Διδακτορικό	58,9	41,1	0,0
	Απόφοιτος/η ΑΕΙ / ΤΕΙ	56,3	42,5	1,2
	Απόφοιτος/η μετα-δευτεροβάθμιας επαγγελματικής σχολής / ΙΕΚ	43,4	55,6	1,1
	Απόφοιτος/η πρωτοβάθμιας / δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	34,9	64,5	0,6

Πίνακας 4 : Θεωρείτε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι:

Ανά κατηγορία μισθού ή σύνταξης	Έως 500 €	501-600 €	601-700 €	701-800 €	801-900 €	901-1000 €	1001-1500 €	Πάνω από 1500 €
Δικαιολογημένη/ μάλλον δικαιολογημένη	46.1	58.9	58.2	62.4	63.1	69.1	74.7	79.2
Υπερβολική/ μάλλον υπερβολική	53.2	40.4	41.1	37.1	36.9	30.1	25.2	20.8

Πίνακας 5: Θεωρείτε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι:

ΗΛΙΚΙΑ - ΦΥΛΟ	18-34	35-49	50-64	65+	Άνδρας	Γυναίκα
Δικαιολογημένη/μάλλον δικαιολογημένη	63,28%	61,48%	61,87%	69,19%	61,66%	64,02%
Υπερβολική/μάλλον υπερβολική	36,07%	38,08%	37,59%	29,86%	37,84%	35,36%
Δεν γνωρίζω / Δεν απαντώ	0,65%	0,45%	0,53%	0,95%	0,50%	0,63%

Πίνακας 6: Θεωρείτε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι:

Γεωγραφική περιοχή	Αττική	Βόρεια Ελλάδα	Κεντρική Ελλάδα	Νησιά Αιγαίου & Κρήτη
Δικαιολογημένη/μάλλον δικαιολογημένη	64,29%	62,06%	59,09%	61,16%
Υπερβολική/μάλλον υπερβολική	35,15%	37,48%	40,22%	38,02%
Δεν γνωρίζω / Δεν απαντώ	0,56%	0,47%	0,69%	0,83%

Πίνακας 7: Θεωρείτε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι:

Αστικότητα	πάνω από 50.000 κατοίκους	10.000 - 50.000 κατοίκους	2.000 - 10.000 κατοίκους	κάτω από 2.000 κατοίκους
Δικαιολογημένη/μάλλον δικαιολογημένη	65,73%	62,88%	55,50%	52,30%
Υπερβολική/μάλλον υπερβολική	33,63%	37,00%	43,79%	46,86%
Δεν γνωρίζω / Δεν απαντώ	0,64%	0,13%	0,70%	0,84%

τα εισοδήματα του μέσα από την απασχόληση. Οι άνεργοι αποτελούν μια από τις κοινωνικές ομάδες που επηρεάστηκαν αρνητικά από τους περιορισμούς στην οικονομική δραστηριότητα που είχε ως αποτέλεσμα να τους καθλώσει σε κατάσταση ανεργίας. Με βάση αυτά φαίνεται πως ο φόβος που προκαλεί η ανεργία και η οικονομική δυσπραγία, που εκθέτει μεγάλο μέρος του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, είναι μεγαλύτερος από τον φόβο που προκαλεί η πανδημία για την δημόσια υγεία.

Αυτό προκύπτει εξάλλου συγκρίνοντας τις απόψεις ως προς την ανησυχία για την πανδημία με την κατηγορία μισθού ή σύνταξης. Όσο μεγαλύτερο είναι το εισόδημα τόσο αυξάνονται τα ποσοστά των ερωτώμενων που θεωρούν πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη ή μάλλον δικαιολογημένη. Αντίθετα όσο μικρότερο είναι το εισόδημα τόσο μειώνονται τα ποσοστά των ερωτώμενων που θεωρούν πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη ή μάλλον δικαιολογημένη. Συγκεκριμένα το υψηλότερο ποσοστό (79,2%) αυτών που θεωρούν ότι η ανησυχία για την πανδημία θεωρείται δικαιολογημένη καταγράφεται στην υψηλότερη εισοδηματική κατηγορία (πάνω από 1500 €), ενώ αντίθετα

το χαμηλότερο ποσοστό (46,1%) καταγράφεται στην χαμηλότερη εισοδηματική κατηγορία (έως 500 €) (Πίνακας 4).

Όσον αφορά την ηλικία, το φύλο και την γεωγραφική περιοχή του δείγματος δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις (Πίνακες 5 και 6). Ωστόσο, σημειώνεται πως η μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα (65 ετών και άνω) καταγράφει το μεγαλύτερο ποσοστό (69,19%) εκείνων που θεωρούν πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη ή μάλλον δικαιολογημένη. Τούτο είναι αναμενόμενο δεδομένου ότι η ηλικιακή αυτή ομάδα είναι εκείνη που κινδυνεύει περισσότερο στο ενδεχόμενο μόλυνσης από τον κορωνοϊό.

Από την άλλη μεριά φαίνεται πως η αστικότητα επηρεάζει περισσότερο την άποψη του δείγματος σχετικά με την ανησυχία για την πανδημία. Συγκεκριμένα, το 65,73% του δείγματος που κατοικεί σε περιοχή πάνω από 50 χιλιάδες κατοίκους και το 62,88% που κατοικεί σε περιοχή μεταξύ 10 και 50 χιλιάδων κατοίκων θεωρεί πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη ή μάλλον δικαιολογημένη. Τα ποσοστά αυτά πέφτουν στο 55,5% και στο 52,3% για εκείνους που κατοικούν σε περιοχές από 2 έως 10 χιλιάδες κατοίκους και κάτω από 2 χιλιάδες κατοίκους αντίστοιχα (Πίνακας 7).

Πρόθεση εμβολιασμού

Το 39,6% του δείγματος δήλωσε πως προτίθεται να εμβολιαστεί, ενώ το 20,1% δήλωσε πως μάλλον θα εμβολιαστεί. Αντίθετα το 11,8% δήλωσε πως μάλλον δεν θα εμβολιαστεί, ενώ το 22,6% δήλωσε πως δεν θα κάνει το εμβόλιο (Γράφημα 2). Συνολικά, σχεδόν 6 στους 10 ερωτώμενους (59,7%) δήλωσαν την πρόθεσή τους να εμβολιαστούν έναντι του 34,4% που δήλωσε πως δεν είναι διατεθειμένο να κάνει το εμβόλιο για τον covid - 19, ενώ καταγράφεται και ένα σημαντικό ποσοστό (6%) που δεν έχει αποφασίσει ή δεν απάντησε στην ερώτηση. Επιπλέον, οι ηλικιακές ομάδες που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά πρόθεσης εμβολιασμού είναι οι μεταξύ 18-34 ετών (63,9%) και όσοι είναι πάνω από τα 65 έτη (63,2%).

Τα ευρήματα αυτά σε γενικές γραμμές συμβαδίζουν και με τα στοιχεία που έχουν ανακοινωθεί από το Υπουργείο Υγείας για τα ποσοστά συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων για τις οποίες έχει ξεκινήσει ο εμβολιασμός. Ειδικότερα, όπως ανακοινώθηκε στις 8/3/2021 στη σχετική ενημέρωση για το Εθνικό Σχέδιο εμβολιαστικής κάλυψης στην ηλικιακή κατηγορία 85 και άνω το ποσοστό συμμετοχής αντιστοιχεί στο 57% σε σχέση με την εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για την συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Στην ηλικιακή κατηγορία 80 - 84 το ποσοστό συμμετοχής ανέρχεται στο 58%. Στην ηλικιακή ομάδα 75 - 79, το ποσοστό συμμετοχής ξεπερνάει το 75%, ενώ στην ηλικιακή ομάδα 60 - 64 το σχετικό ποσοστό

ξεπερνάει το 50%. Το συνολικό ποσοστό εμβολιαστικής κάλυψης της χώρας ανέρχεται στο 7,12%, χωρίς να παρουσιάζονται ιδιαίτερα προβλήματα δεδομένου ότι μέχρι στιγμής οι ποσοότητες εμβολίων που παραλαμβάνονται υπερεπαρκούν για να καλύψουν την σχετική «ζήτηση». Ωστόσο όσο θα προχωράει αυτή η διαδικασία και οι παραδόσεις των εμβολίων θα αυξάνονται είναι πιθανό οι όροι αυτοί να αντιστραφούν, που σημαίνει πως θα πρέπει να υιοθετηθούν επιπλέον κίνητρα υπέρ του εμβολιασμού.

Στα επιμέρους στοιχεία της έρευνας, οι σημαντικότερες διαφοροποιήσεις σε σχέση με τον εμβολιασμό, όπως και στην προηγούμενη ερώτηση, καταγράφονται στις κατηγορίες που διακρίνονται ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο, την ιδιότητα και την αστικότητα. Συγκεκριμένα το 75,8% με μεταπτυχιακό/ διδακτορικό και το 63,9% των αποφοίτων ΑΕΙ/ ΤΕΙ δήλωσαν πως μάλλον ή σίγουρα θα κάνουν το εμβόλιο, έναντι του 49,9% των αποφοίτων μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και του 46,2% των αποφοίτων πρωτοβάθμιας / δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Όσον αφορά την ιδιότητα των ερωτώμενων οι μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα (60,5%), οι δημόσιοι υπάλληλοι (67,2%), οι φοιτητές (69,9%), οι εργοδότες και ελεύθεροι επαγγελματίες-αυτοαπασχολούμενοι (64,34%) καταγράφουν τα μεγαλύτερα ποσοστά στην πρόθεση εμβολιασμού. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό πως στους φοιτητές αποτυπώνεται το μεγαλύτερο ποσοστό πρόθεσης για εμβολιασμό. Από την άλλη μεριά τα χαμηλότερα ποσοστά στην

πρόθεση εμβολιασμού κατά του Covid-19 καταγράφονται στα οικιακά (53,5%), όπου υπάρχει και ένα μεγάλο ποσοστό που δεν απάντησε στην ερώτηση (14,17%) και στους ανέργους (41,8%), όπου μάλιστα εκείνοι που δηλώνουν πως δεν προτίθενται να κάνουν το εμβόλιο (49,8%) είναι περισσότεροι σε σύγκριση με εκείνους που δήλωσαν πως θα εμβολιαστούν. Επιπλέον, ο βαθμός αστικότητας φαίνεται πως σχετίζεται με την πρόθεση εμβολιασμού, καθώς το 50,6% εκείνων που διαμένουν σε περιοχές με 2 έως 10 χιλιάδες κάτοικους και το 52,3% εκείνων που διαμένουν σε περιοχές με κάτω από 2 χιλιάδες κατοίκους δήλωσαν πως θα κάνουν το εμβόλιο, έναντι του 60,1% και του 62,9% που διαμένουν αντίστοιχα σε περιοχές με 10 έως 50 χιλιάδες και πάνω από 50 χιλιάδες κατοίκους.

Στις υπόλοιπες κατηγορίες, δηλαδή στο φύλο και τη γεωγραφική περιοχή δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα συνολικά ποσοστά. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί πως οι γυναίκες παρουσιάζουν χαμηλότερο ποσοστό πρόθεσης εμβολιασμού (57,4%) έναντι των ανδρών (62%).

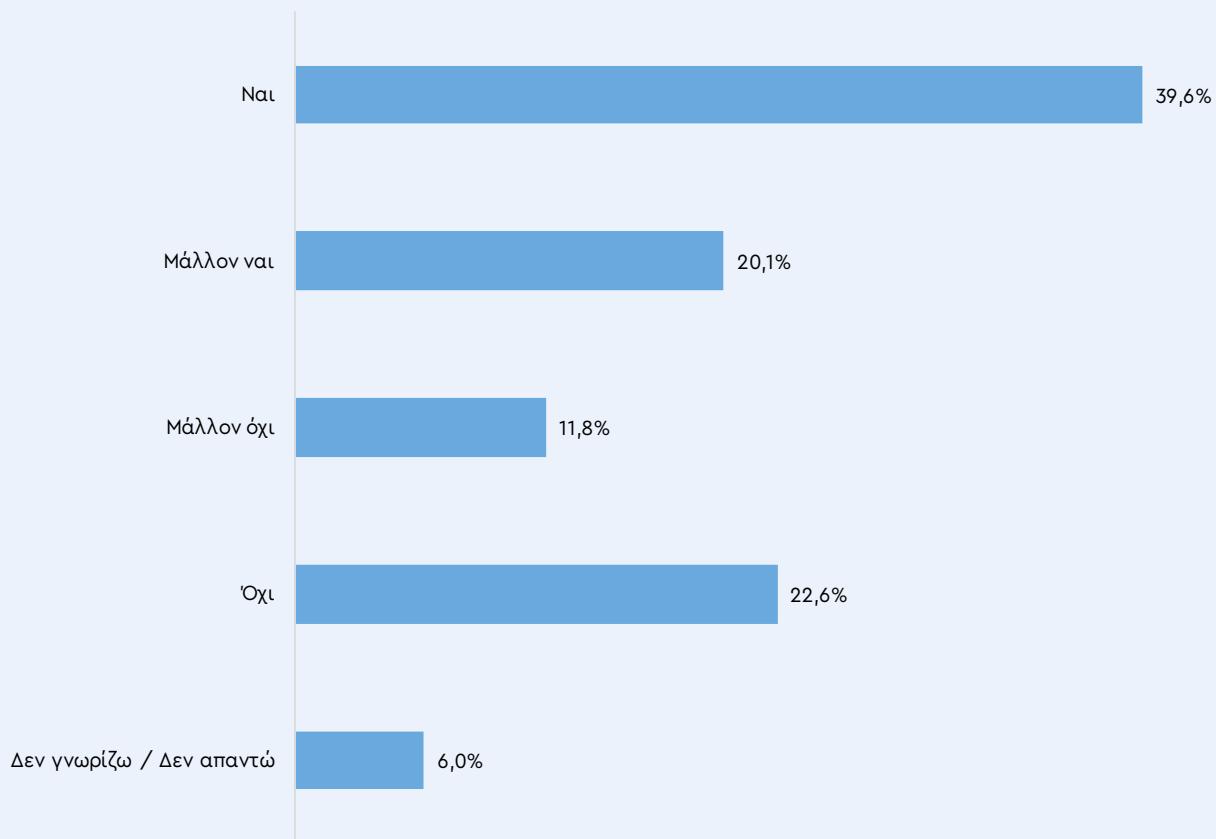
Εκτός από τα παραπάνω, από τα επιμέρους ευρήματα της έρευνας φαίνεται πως υπάρχει μια άμεση συσχέτιση της πρόθεσης εμβολιασμού με τις απόψεις για την πανδημία. Συγκεκριμένα, το 83,1% εκείνων που θεωρούν πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη ή μάλλον δικαιολογημένη είναι προτίθεται να εμβολιαστεί. Αντίθετα, το 71,8% εκείνων που

θεωρούν πως η ανησυχία για την πανδημία είναι υπερβολική ή μάλλον υπερβολική δεν είναι διατεθειμένο να εμβολιαστεί (Πίνακας 8).

Με βάση αυτά η καλύτερη ενημέρωση για τα εμβόλια, αλλά και η ανάδειξη του οφέλους του εμβολιασμού στην οικονομία, δεδομένου ότι ένα επαρκές ποσοστό εμβολιαστικής κάλυψης του πληθυσμού θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη άρση των περιοριστικών μέτρων στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα, θα μπορούσε να επιφέρει αύξηση του ποσοστού των ατόμων που θα εμβολιαστούν. Μάλιστα το εύρημα ότι τα υψηλότερα ποσοστά του δείγματος σχετικά με την πρόθεση εμβολιασμού καταγράφονται στους φοιτητές-σπουδαστές και στην ηλικιακή ομάδα 18-34 ετών πιθανότατα συνδέεται με την προσδοκία μεγαλύτερης ελευθερίας στην κοινωνική και οικονομική ζωή.

Επιπλέον, εκτός από την καλύτερη και πιο στοχευμένη ενημέρωση η υιοθέτηση κινήτρων για όσους εμβολιαστούν πιθανότατα θα βοηθήσει στην αύξηση του ποσοστού του πολιτών που θα κάνουν το εμβόλιο. Το πιστοποιητικό εμβολιασμού μπορεί να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό εργαλείο προς αυτή τη κατεύθυνση. Ωστόσο, μέχρι τώρα η βεβαίωση αυτή φαίνεται πως αποσκοπεί κυρίως να εξυπηρετήσει το ασφαλές άνοιγμα του τουρισμού. Δεν έχει γίνει, δηλαδή, καμία συζήτηση για το πως μπορεί να αξιοποιηθεί για την άρση των περιορισμών σε άλλες οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες.

Γράφημα 2 : Είστε διατεθειμένος/η να κάνετε το εμβόλιο για τον COVID 19;

Πίνακας 8

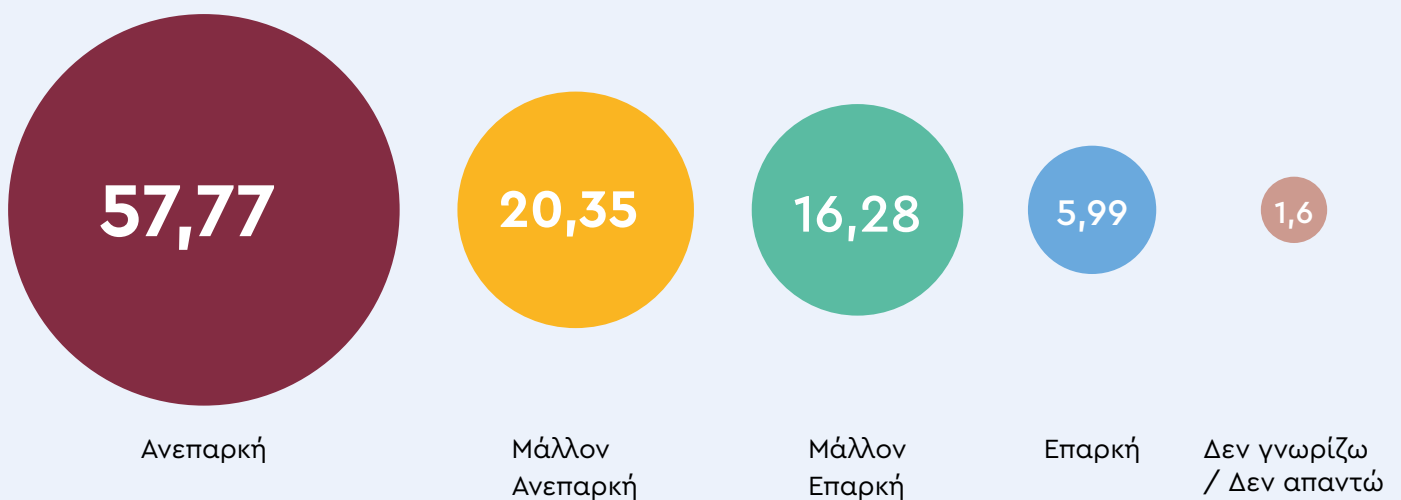
Είστε διατεθειμένος/η να κάνετε το εμβόλιο για τον COVID 19;	Θεωρείτε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι:	
	Δικαιολογημένη/Μάλλον δικαιολογημένη	Υπερβολική/Μάλλον Υπερβολική
Ναι/Μάλλον ναι	83,1	20,5
Όχι/Μάλλον όχι	12,3	71,8
ΔΓ/ΔΑ	4,6	20,5

Αξιολόγηση μέτρων στήριξης της οικονομίας

Σχετικά με την επάρκεια των μέτρων στήριξης της οικονομίας που έχει λάβει η κυβέρνηση το 55,77% θεωρεί πως είναι ανεπαρκή, το 20,35% μάλλον ανεπαρκή, ενώ από την άλλη μεριά το 16,28% θεωρεί πως τα μέτρα είναι μάλλον επαρκή και το 5,99% επαρκή (Γράφημα 3). Συνολικά το 76,1% θεωρεί πως τα μέτρα που έχει λάβει η κυβέρνηση για την στήριξη της οικονομίας από τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης είναι ανεπαρκή ή μάλλον ανεπαρκή, ενώ το 22,3% θεωρεί πως τα μέτρα είναι επαρκή ή μάλλον επαρκή.

Στις επιμέρους κατηγορίες περισσότερο αρνητικοί ως προς την επάρκεια των μέτρων είναι οι απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ποσοστό 79,59%, έναντι του 71,06% των κατόχων μεταπτυχιακού/ διδακτορικού που ωστόσο παραμένει ένα αρκετά υψηλό ποσοστό. Όσον αφορά την ιδιότητα, οι άνεργοι είναι περισσότερο αρνητικοί καθώς το 83,9% θεωρεί τα μέτρα ως ανεπαρκή ή μάλλον ανεπαρκή.

Γράφημα 3: Πώς αξιολογείτε τα μέτρα της κυβέρνησης για την στήριξη της οικονομίας από τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης;

Άνοιγμα τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί μια πολύ σημαντική δραστηριότητα για την ελληνική οικονομία, την απασχόληση και τις τοπικές αγορές. Αποτελεί, επίσης, μια εκ των δραστηριοτήτων που επλήγησαν δυσανάλογα από τις δυσμενείς επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης. Το 2020 το άνοιγμα του τουρισμού που επιχειρήθηκε δεν είχε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, ενώ όπως και στις υπόλοιπες δραστηριότητες το ζήτημα της προστασίας της υγείας αποτελούσε βασικό μέλημα.

Στο ερώτημα εάν ήταν ασφαλής ο τρόπος που άνοιξε ο τουρισμός το προηγούμενο καλοκαίρι το 54,37% του δείγματος απάντησε όχι, το 22,1% μάλλον όχι, ενώ αντίθετα το 13,49% απάντησε μάλλον ναι και το 8,47% ναι (Γράφημα 4). Συνολικά το 76,5% του δείγματος θεωρεί πως δεν ήταν ή μάλλον δεν ήταν ασφαλής ο τρόπος που άνοιξε ο τουρισμός το καλοκαίρι, σε αντίθεση με το 22% που θεωρεί πως ήταν ή μάλλον ήταν ασφαλής ο τρόπος που άνοιξε ο τουρισμός το προηγούμενο καλοκαίρι.

Στις επιμέρους κατηγορίες δεν καταγράφονται σημαντικές διαφοροποιήσεις, κάτι που καταδεικνύει τη σημασία που έχει το ασφαλές άνοιγμα του τουρισμού τόσο για την προστασία της δημόσιας υγείας όσο και για την δυνατότητα των επιχειρήσεων που επωφελούνται από τον τουρισμό να λειτουργήσουν μέσα σε ένα όσο το δυνατό πιο σταθερό περιβάλλον. Με βάση αυτά και προκειμένου να διασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή λειτουργία των επιχειρήσεων και των τοπικών αγορών που εξαρτώνται από τον

τουρισμό είναι σημαντικό να προχωρήσουν με ταχύτερους ρυθμούς οι εμβολιασμοί και παράλληλα να δοθεί η δυνατότητα αλλά και κίνητρα προκειμένου να εμβολιαστούν και οι εργαζόμενοι στον τομέα του τουρισμού. Το πιστοποιητικό εμβολιασμού μπορεί να αποτελέσει ένα εργαλείο για το ασφαλές άνοιγμα του τουρισμού ωστόσο υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματική εφαρμογή του μέτρου αυτού. Σε κάθε περίπτωση θα απαιτηθούν περισσότερα πράγματα να γίνουν στο πεδίο των προληπτικών ελέγχων (rapid test), της ιχνηλάτησης και της ενίσχυσης των τοπικών δομών υγείας, σε συνδυασμό φυσικά με τα απαραίτητα υγειονομικά πρωτοκόλλα και τα μέτρα ατομικής προστασίας.

Click away

Όσον αφορά στην αξιολόγηση του μέτρου αγοράς προϊόντων μέσω click away, φαίνεται πως δεν είχε ιδιαίτερα θετικό αντίκτυπο αφού 7 στους 10 δηλώνουν ότι το αξιολογούν μάλλον αρνητικά και αρνητικά (Γράφημα 5).

Τα άτομα σε υψηλότερες εκπαιδευτικές βαθμίδες φαίνεται να βλέπουν πιο θετικά την πρακτική αφού 34% των κατόχων μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων το βλέπουν θετικά σε αντίθεση με τους αποφοίτους πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τους αποφοίτους μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου μόνο το 21% το αξιολογούν θετικά.

Αν και φαίνεται να υπάρχει μια τάση των νεότερων ηλικιών να συμφωνούν περισσότερο με την πρακτική εντούτοις οι διαφορές είναι

τόσο μικρές που δε μπορούμε να πούμε ότι η ηλικία εμφανίζει κάποια σημαντική συσχέτιση με την αξιολόγηση του συγκεκριμένου μέτρου.

Αναφορικά με την κατάσταση απασχόλησης των ερωτώμενων οι περισσότερες αρνητικές γνώμες συγκεντρώνονται στην κατηγορία των ανέργων σε αντίθεση με τους φοιτητές που συγκεντρώνουν τις λιγότερες (56%).

Τέλος φαίνεται να υπάρχει μία σχεδόν γραμμική συσχέτιση της αξιολόγησης του μέτρου του click away με το ύψος του μισθού και της σύνταξης για μισθωτούς και συνταξιούχους αντίστοιχα. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι για τους μισθωτούς με καθαρό μισθό πάνω από 1500€ οι θετικές αξιολογήσεις φτάνουν στο 37% ενώ για τους αμειβόμενους με έως 300 € φτάνει μόλις στο 4%. Προφανώς αυτό υποδεικνύει ότι κάποιος που δεν μπορεί να ψωνίσει λόγω μειωμένου εισοδήματος ελάχιστα τον ενδιαφέρει ο τρόπος με τον οποίο του δίνεται η δυνατότητα να ψωνίσει.

Διάρκεια οικονομικής κρίσης

Περισσότεροι από τους μισούς ερωτώμενους του δείγματος (54,15%) θεωρούν ότι η οικονομική κρίση που προκλήθηκε λόγω της πανδημίας θα διαρκέσει για περισσότερο από 2 χρόνια. Το 25,76% θεωρεί πως θα διαρκέσει 2 χρόνια, ενώ το 13,46% θεωρεί πως θα διαρκέσει μέχρι το τέλος του 2021 (Γράφημα 6). Περισσότερο απαισιόδοξοι είναι οι άνεργοι καθώς το 65,2% πιστεύει πως η πανδημία θα διαρκέσει για περισσότερο από 2 χρόνια, ενώ από την άλλη μεριά οι εργοδότες-ελεύθεροι επαγγελματίες παρουσιάζουν το χαμηλότερο

ποσοστό (47%) στην απάντηση αυτή.

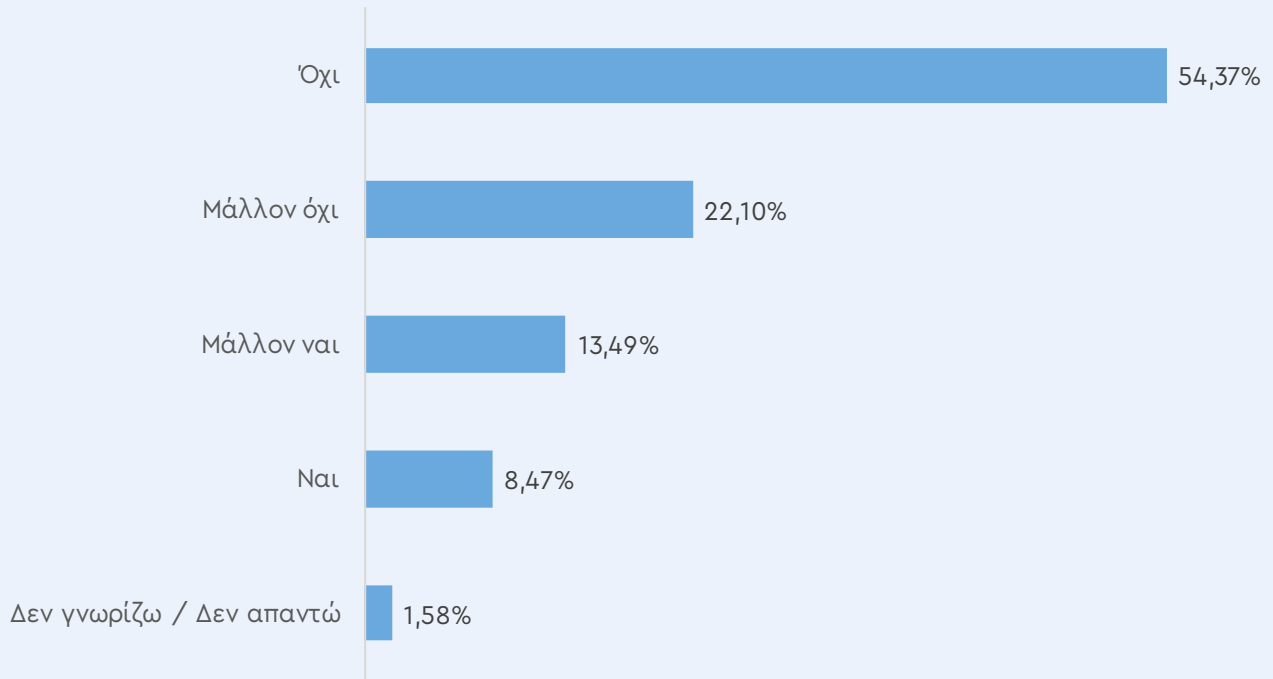
Γενικότερα από τα ευρήματα της έρευνας φαίνεται ότι 8 στους 10 ερωτώμενους θεωρούν ότι η κρίση θα διαρκέσει για τουλάχιστον 2 χρόνια. Με άλλα λόγια αυτό είναι το διάστημα που θα χρειαστεί σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας για να επανέλθει η οικονομία σε κάποιας μορφής κανονικότητα.

Μέτρα για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης

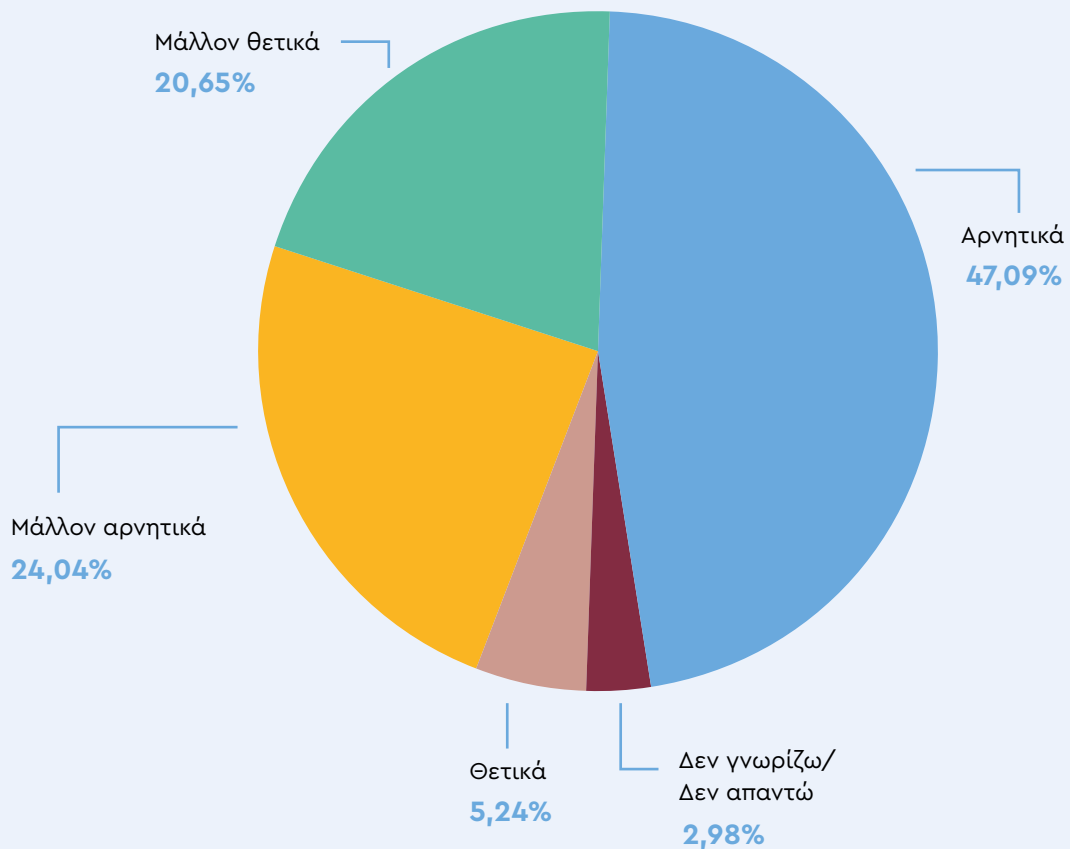
Σχετικά με τα μέτρα που θα πρέπει να υιοθετηθούν για την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της πανδημίας στην οικονομία το μεγαλύτερο ποσοστό (42,2%) του δείγματος θεωρεί ότι η καταλληλότερη πολιτική είναι η λήψη μέτρων τόνωσης της κατανάλωσης, ακολουθούν τα μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων (27,5%) και τα μέτρα αναπτυξιακής πολιτικής (17,4%) (Γράφημα 7).

Αναφορικά με τις επιμέρους κατηγορίες ερωτούμενων διαπιστώνουμε μία σαφή διαφοροποίηση μεταξύ των επιχειρηματιών/ αυτοαπασχολούμενων και των υπολοίπων κατηγοριών απασχόλησης. Όπως είναι αναμενόμενο οι επιχειρηματίες συγκεντρώνουν πολύ μεγαλύτερη προτίμηση στα μέτρα για την ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων (54%) έναντι των μισθωτών (20%), των δημοσίων υπαλλήλων (18%) και των ανέργων (17%). Αντίθετα οι τελευταίοι φαίνεται σαφώς να προτιμούν μέτρα τόνωσης της κατανάλωσης με τους ανέργους να τα προκρίνουν κατά 59% και τους δημοσίους και ιδιωτικούς υπαλλήλους κατά 49%.

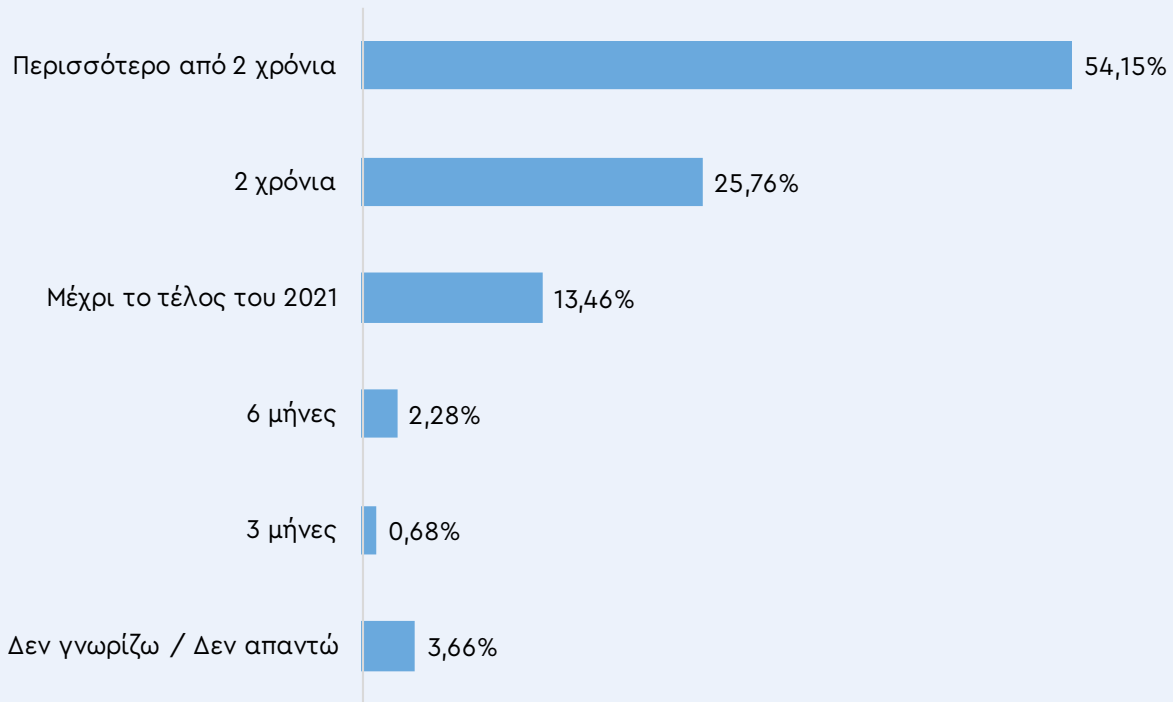
Γράφημα 4: Θεωρείτε πως ήταν ασφαλής ο τρόπος που άνοιξε ο τουρισμός το καλοκαίρι;

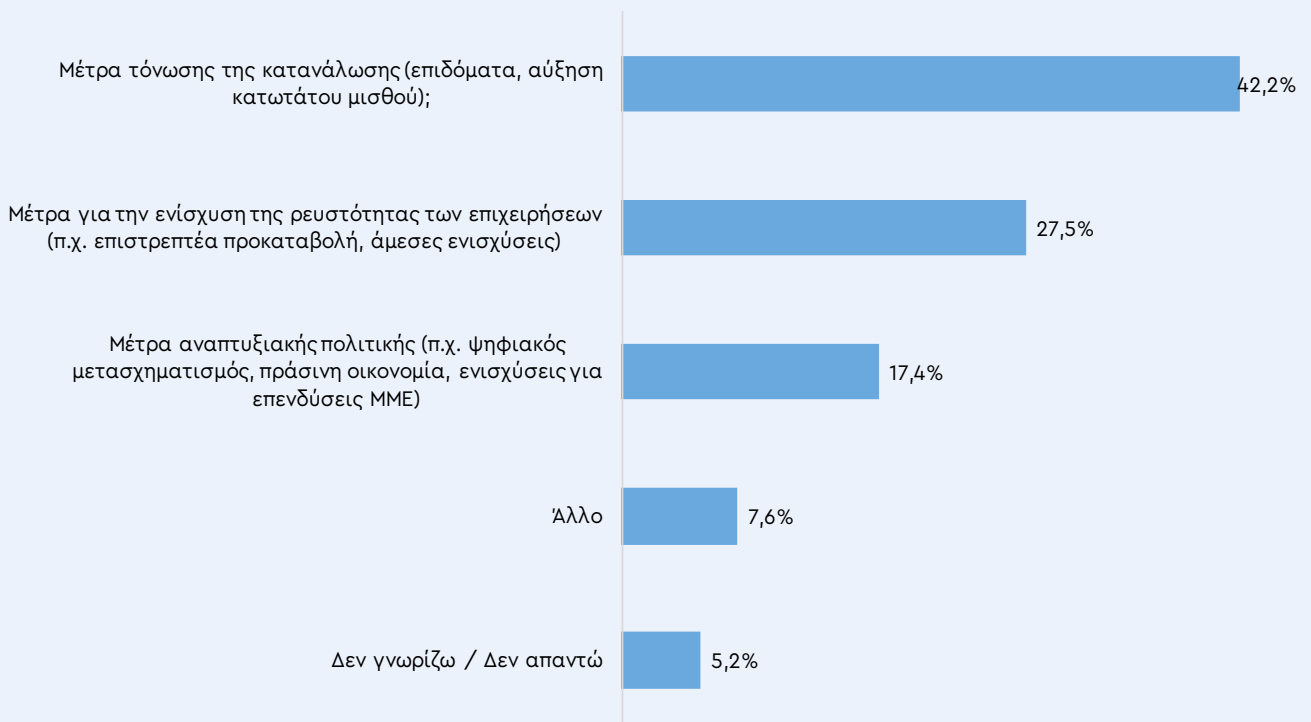
Γράφημα 5: Πώς αξιολογείτε το μέτρο της αγοράς προϊόντων με την πρακτική click away;

Γράφημα 6: Πόσο πιστεύετε ότι θα κρατήσει η οικονομική κρίση που προκλήθηκε από την πανδημία:

Γράφημα 7: Ποιο κατά τη γνώμη σας θεωρείτε καταλληλότερο μέτρο για τη αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημικής κρίσης;

Ψηφιακός μετασχηματισμός

Η κρίση της πανδημίας έφερε στη δημόσια σφαίρα τη συζήτηση περί ψηφιακού μετασχηματισμού των επιχειρήσεων και μετάβασης σε μία ψηφιακή οικονομία. Η συζήτηση αυτή δεν είναι νέα, αντίστοιχοι προβληματισμοί υπήρχαν σε κάθε μεγάλη αλλαγή στους τρόπους παραγωγής από την 1η Βιομηχανική Επανάσταση μέχρι την σημερινή χαρακτηριζόμενη και ως 4η Βιομηχανική Επανάσταση².

Συγκεκριμένα οι νέες συνθήκες που διαμόρφωσε η πανδημία φαίνεται να οδήγησαν σε μία επιτάχυνση της υιοθέτησης νέων τεχνολογιών. Αρκετές επιχειρήσεις αναγκάστηκαν να αναστείλουν τη λειτουργία τους, ενώ άλλες αναγκάστηκαν να υιοθετήσουν μια σειρά από νέα μοντέλα παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων και των υπηρεσιών τους προκειμένου οι δραστηριότητές τους να είναι συμβατές με την επιτασόμενη «κοινωνική αποστασιοποίηση».

Επίσης, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες προσαρμόστηκαν σε μεθόδους τηλεεκπαίδευσης και απομακρυσμένης αξιολόγησης των μαθητών και των φοιτητών. Ως εκ τούτου, μία σειρά εργασιακών και εκπαιδευτικών πρακτικών, όπως η τηλεργασία και η τηλεεκπαίδευση, καθώς και επιχειρηματικών μοντέλων,

όπως οι ηλεκτρονικές πωλήσεις, οι οποίες εφαρμόζονταν σε ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό και πριν την πανδημία, μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα μπήκαν στην καθημερινή μας ρουτίνα³.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω εξελίξεις, ένα σημαντικό μέρος της έρευνάς μας αφορούσε στην διερεύνηση αυτών των επίκαιρων ζητημάτων απευθύνοντας μία σειρά από σχετικές ερωτήσεις στο κοινό.

Στο πλαίσιο αυτό μία ερώτηση αφορούσε στην αποτύπωση των αντιλήψεων σχετικά με τη διαφαινόμενη επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού εξαιτίας της πανδημίας φαίνεται να επικρατεί αισιοδοξία αφού πάνω από τους μισούς ερωτώμενους δήλωσαν ότι διαβλέπουν ότι οι συνέπειες αυτής της εξέλιξης θα είναι θετικές (28%) ή μάλλον θετικές (32%) (Γράφημα 8).

Το εκπαιδευτικό επίπεδο φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση άποψης για το συγκεκριμένο ζήτημα καθώς όσον αφορά αυτούς που εξέφρασαν αρνητικές προσδοκίες (αρνητικές ή μάλλον αρνητικές) το ποσοστό των αποφοίτων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι σχεδόν διπλάσιο από το αντίστοιχο των κατόχων μεταπτυχιακών η διδακτορικών τίτλων (42,04% έναντι 23,43% αντίστοιχα). Φαίνεται λοιπόν ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός ανησυχεί περισσότερο αυτούς που είναι

2 Matt D. & Rauch E. (2019), "SME 4.0: The Role of Small- and Medium Sized Enterprises in the Digital Transformation", D. Matt, V. Modrák & H. Zsifkovits (2019), Industry 4.0 for SMEs Challenges, Opportunities and Requirements, Switzerland: Palgrave Macmillan.

3 Γιακούλας, Δ. (2020) Ο Ψηφιακός Μετασχηματισμός της Ελληνικής Οικονομίας: Προκλήσεις και Επιπτώσεις της Πανδημίας του Κορονοϊού, στο, ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (2020) Έκθεση ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ 2020 για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις: Ειδικός Τόμος για τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό. Αθήνα, ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ. Διαθέσιμο εδώ.

λιγότερο προετοιμασμένοι να προσαρμοστούν σε αυτόν.

Όσον αφορά στην κατάσταση απασχόλησης οι άνεργοι και οι συνταξιούχοι συγκεντρώνουν τις περισσότερες αρνητικές προσδοκίες με άθροισμα αρνητικών και μάλλον αρνητικών προσδοκιών 47% και 41% αντίστοιχα. Αντίθετα τις πιο θετικές προσδοκίες συγκεντρώνουν οι φοιτητές με ποσοστό 69% και ακολουθούν οι εργοδότες με 67% και οι υπάλληλοι του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα με 64% έκαστοι.

Αντίστοιχα και ο βαθμός αστικότητας φαίνεται να σχετίζεται με τις προσδοκίες καθώς το 42% των ατόμων που ζουν σε περιοχές κάτω των 2000 κατοίκων φαίνεται έχουν αρνητικές ή μάλλον αρνητικές προσδοκίες σε αντίθεση με τα άτομα που ζουν σε αστικές περιοχές άνω των 10.000 ή άνω των 50.000 κατοίκων όπου τα ποσοστά είναι 32% και 33% αντίστοιχα.

Η ηλικία επίσης επηρεάζει τις προσδοκίες αφού οι νεότερες ηλικίες 18-34 συγκεντρώνουν μεγαλύτερα ποσοστά αισιοδοξίας (67%) έναντι των άνω των 65 ετών (57%).

Ίσως η μεταβλητή που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συσχέτιση με τις αντιλήψεις για τον ψηφιακό μετασχηματισμό είναι αυτή του εισοδήματος. Λαμβάνοντας υπόψη μόνο τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους διαπιστώσαμε ότι υπάρχει μία σχεδόν γραμμική συμμεταβολή της αισιοδοξίας για τον ψηφιακό μετασχηματισμό και του επιπέδου του μισθού ή της σύνταξης. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι στους

μισθωτούς οι θετικές προσδοκίες για τον ψηφιακό μετασχηματισμό ξεπερνούν το 80% στο μισθολογικό κλιμάκιο πάνω από 1500 €, ενώ για αμειβόμενους έως 300 € έπεφταν στο 31% αντίστοιχα.

Ψηφιακός μετασχηματισμός και θέσεις εργασίας

Όσον αφορά στις εκτιμήσεις για την επίδραση του ψηφιακού μετασχηματισμού στις θέσεις εργασίας, φαίνεται ότι επικρατεί μία διάχυτη απαισιοδοξία αφού σχεδόν 7 στους 10 ερωτώμενους απάντησαν ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός θα μειώσει τις θέσεις εργασίας (Γράφημα 9).

Ως προς την κατάσταση απασχόλησης αυτοί που φαίνεται να ανησυχούν περισσότερο είναι οι άνεργοι και οι συνταξιούχοι με ποσοστά αρνητικών προσδοκιών 76% και 74% αντίστοιχα ενώ λιγότερο απαισιόδοξοι με μεγάλη διαφορά είναι οι φοιτητές με ποσοστό αρνητικών προσδοκιών 50%.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο φαίνεται πως παίζει καθοριστικό ρόλο και εδώ καθώς οι κάτοχοι μεταπτυχιακών ή διδακτοριών τίτλων ανησυχούν σαφώς λιγότερο (55%) σε σχέση με τους αποφοίτους πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 73%.

Ο βαθμός αστικότητας φαίνεται να σχετίζεται, καθώς το 74% κατοίκων περιοχών με κάτω από 2000 κατοίκους δηλώνουν απαισιόδοξοι ενώ το αντίστοιχο ποσοστό κατοίκων πόλεων με πάνω των 50000 κατοίκων είναι 66%.

Σημαντική διαφορά προκύπτει και μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών ηλικίας καθώς στα

άτομα ηλικίας άνω των 65 συγκεντρώνονται οι περισσότερες απαισιόδοξες προσδοκίες (71%) σε αντίθεση με τα άτομα νεότερων ηλικιών (18-34) όπου το αντίστοιχο ποσοστό είναι 57%.

Ηλεκτρονικές αγορές και ηλεκτρονικές πληρωμές

Η πανδημία έφερε μεγάλες αλλαγές στις καταναλωτικές συνήθειες κάτι το οποίο φαίνεται από τη διάρθρωση των διαδικτυακών πωλήσεων. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με έρευνα της πλατφόρμας skroutz (2020), υπήρχε κατακόρυφη αύξηση στις πωλήσεις προϊόντων οικιακής χρήσης, όπως επιτραπέζια και ηλεκτρονικά παιχνίδια, όργανα γυμναστικής, εξοπλισμός Multimedia και καθαριστικά σπιτιού. Από την άλλη, μεγάλη μείωση υπήρξε στα είδη ρουχισμού.

Για να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη αυτή στην έρευνα συμπεριλήφθηκαν δύο ερωτήσεις σχετικά με τις επιδράσεις της πανδημίας στις ηλεκτρονικές αγορές και τις ηλεκτρονικές πληρωμές αντίστοιχα. Και στις δύο αυτές ερωτήσεις ιδιαίτερη σημασία έχει να εστιάσουμε στις κατηγορίες που πληθυσμού που δεν έχουν ενσωματώσει τέτοιες συμπεριφορές στην καθημερινότητα τους.

Η πρώτη ερώτηση αφορούσε στο κατά πόσο οι ερωτώμενοι έχουν αυξήσει τις ηλεκτρονικές τους αγορές μέσω eshops κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Προκύπτει ότι το 37% των ερωτώμενων αύξησαν τις ηλεκτρονικές αγορές τους πολύ ή αρκετά ενώ 11% δήλωσαν ότι εξακολουθούν να μην κάνουν καθόλου ηλεκτρονικές αγορές (Γράφημα 10).

Το εκπαιδευτικό επίπεδο φαίνεται να παίζει

καθοριστικό ρόλο καθώς το ποσοστό των κατόχων μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων που δήλωσαν ότι αύξησαν πολύ ή αρκετά τις ηλεκτρονικές τους αγορές (52%) είναι σχεδόν διπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό των αποφοίτων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (24%). Επίσης 17% των αποφοίτων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δήλωσαν ότι δεν κάνουν καθόλου ηλεκτρονικές αγορές ποσοστό τριπλάσιο από το αντίστοιχο (6%) στους κατόχους μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων.

Υπάρχει μία μεγαλύτερη ροπή των νεότερων ηλικιών 18-34 στην αύξηση των ηλεκτρονικών αγορών (51%) έναντι των μεγαλύτερων ηλικιών άνω των 65 (31%) χωρίς όμως αυτό να συνιστά μεγάλη διαφορά. Το 19% των ατόμων ηλικίας άνω των 65 δήλωσαν ότι δεν κάνουν καθόλου ηλεκτρονικές αγορές ενώ μόλις 7% ατόμων ηλικίας 18-34 δήλωσαν το ίδιο. Η αστικότητα δε φαίνεται να επηρεάζει ιδιαίτερα τη ροπή προς ηλεκτρονικές αγορές. Αναφορικά με την κατάσταση απασχόλησης οι φοιτητές συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης ηλεκτρονικών αγορών (17%) σε αντίθεση με τους άνεργους (2%) και τους συνταξιούχους (4%) και προφανώς οι διαφορές αυτές αντικατοπτρίζουν την επίδραση της ηλικιακής διαφοράς. Στις υπόλοιπες κατηγορίες δεν παρατηρείται κάποια σημαντική διαφοροποίηση. Μακράν το μεγαλύτερο ποσοστό (27%) αυτών που δήλωσαν ότι δεν κάνουν καθόλου ηλεκτρονικές αγορές ανήκει σε όσους ασχολούνται με τα οικιακά ενώ το μικρότερο έχουν οι δημόσιοι υπάλληλοι (7%).

Τέλος φαίνεται ότι στα υψηλότερα μισθολογικά κλιμάκια, υπάρχει μία εκτίναξη των ηλεκτρονικών αγορών σε σχέση με τα χαμηλότερα, αφού για τους μισθωτούς με καθαρό μισθό πάνω από 1500€ οι ηλεκτρονικές αγορές αυξήθηκαν κατά 62%, για τους μισθωτούς στο κλιμάκιο 1001-1500 € κατά 50% ενώ για τους μισθωτούς με καθαρό μισθό έως 300€ μόνο κατά 27%.

Η δεύτερη ερώτηση αφορούσε στη διερεύνηση της αύξησης των ηλεκτρονικών πληρωμών κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Προκύπτει ότι 55% των ερωτωμένων αύξησαν αρκετά ή πολύ τις ηλεκτρονικές τους πληρωμές ενώ μόνο 3% δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν μόνο μετρητά για τις συναλλαγές τους (Γράφημα 11).

Και εδώ το εκπαιδευτικό επίπεδο καθορίζει σημαντικά τη συμπεριφορά των ερωτώμενων με μικρότερη όμως επίδραση σε σχέση με την προηγούμενη ερώτηση. Το ποσοστό των ατόμων με μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο που αύξησαν αρκετά ή πολύ τις ηλεκτρονικές τους πληρωμές ανέρχεται στο 63% έναντι 47% που είναι το αντίστοιχο ποσοστό των αποφοίτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης 5,5% των αποφοίτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν μόνο μετρητά για τις συναλλαγές τους σε αντίθεση με το μόλις 1,5% των κατόχων μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων.

Η ηλικία και η αστικότητα δε φαίνεται να ασκούν ιδιαίτερη επίδραση στην αύξηση των ηλεκτρονικών πληρωμών αν και σε

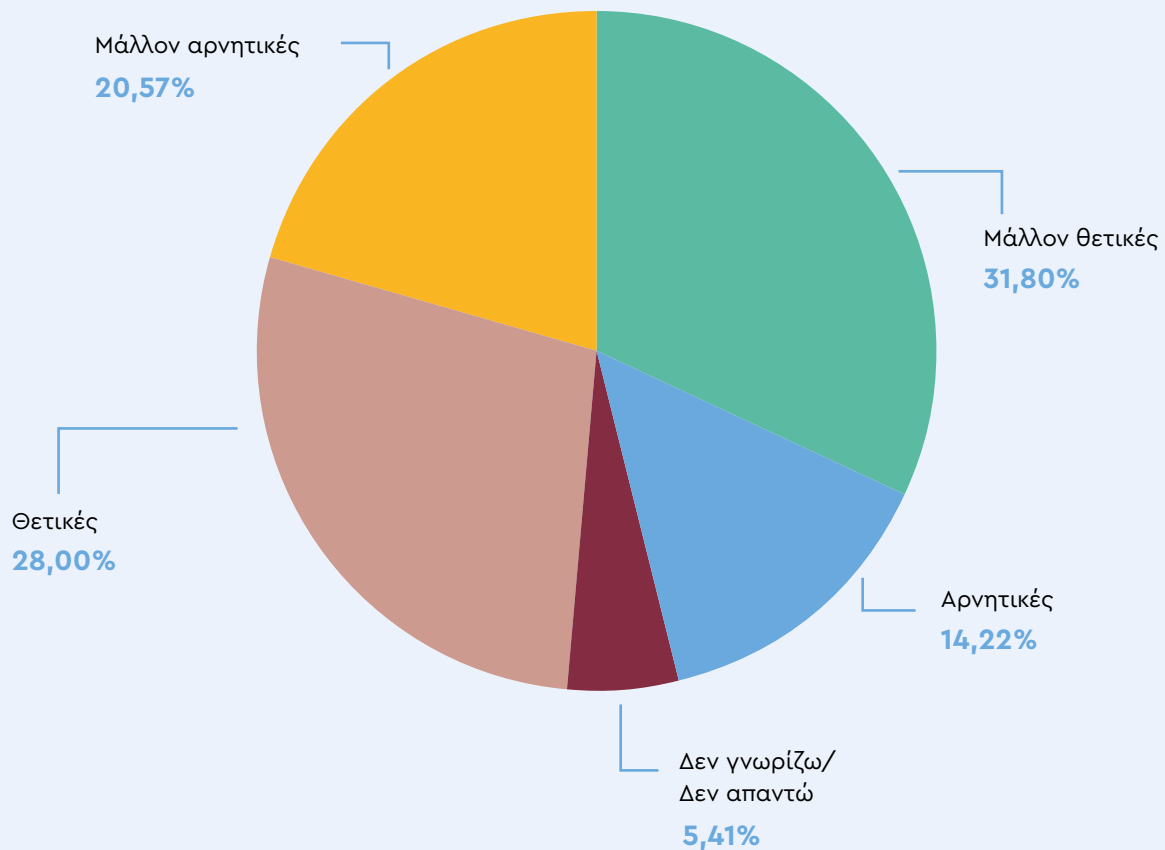
περιοχές έως 2000 κατοίκων διαπιστώθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό μη χρήσης ηλεκτρονικών συναλλαγών (7%) σε αντίθεση με τα μεγάλα αστικά κέντρα άνω των 50000 κατοίκων όπου το αντίστοιχο ποσοστό είναι 3%.

Οι συνταξιούχοι και οι φοιτητές φαίνεται να είναι αυτοί που αύξησαν περισσότερο τις ηλεκτρονικές τους πληρωμές (61% έκαστοι) ενώ οι άνεργοι έχουν το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν μόνο μετρητά (8%).

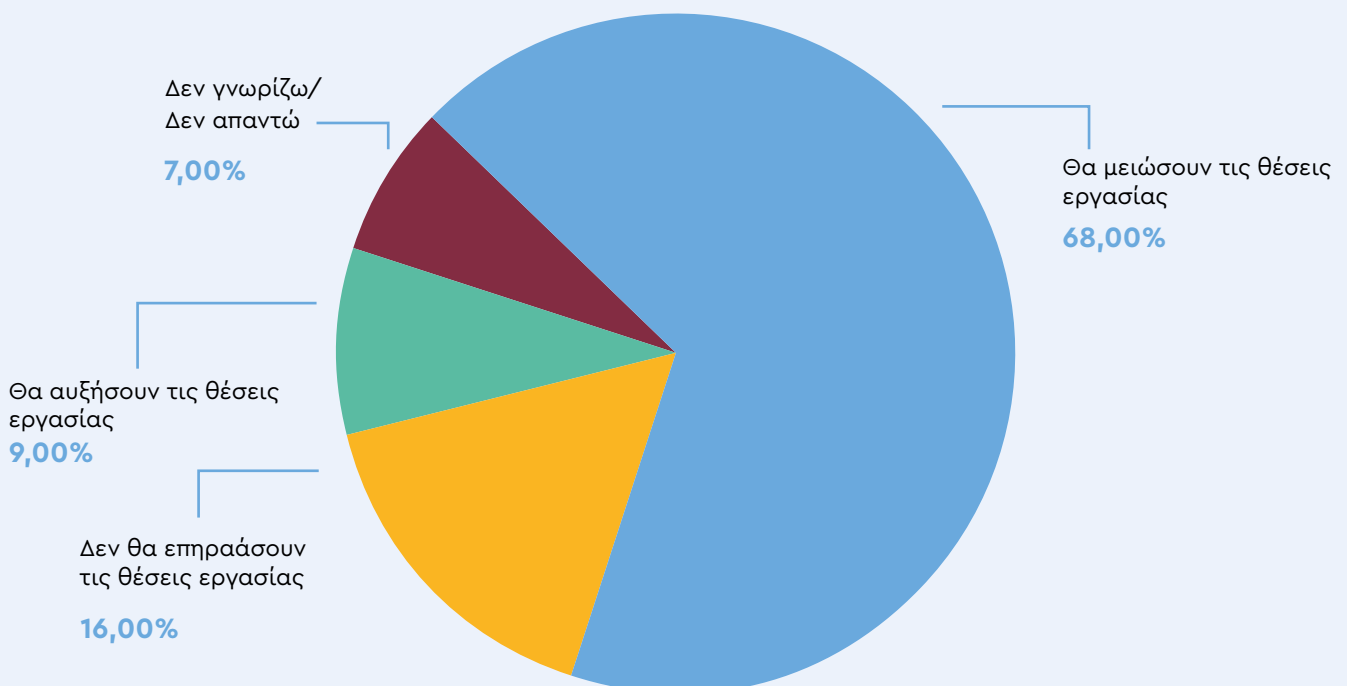
Τέλος στα υψηλότερα μισθολογικά κλιμάκια των πάνω από 1500€ καθαρού μισθού οι ηλεκτρονικές πληρωμές αυξήθηκαν πολύ περισσότερο (71%) σε σχέση με τα υπόλοιπα μισθολογικά κλιμάκια, προφανώς ακολουθώντας την εκτίναξη των ηλεκτρονικών αγορών για τα κλιμάκια αυτά που αναλύσαμε στην προηγούμενη ερώτηση.

Αναφορικά με αυτή την ερώτηση θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι στην Ελλάδα οι ηλεκτρονικές πληρωμές είχαν ήδη διαδοθεί αρκετά στον πληθυσμό από την περίοδο των κεφαλαιακών ελέγχων καθώς και ότι οι ηλεκτρονικές πληρωμές αναδείχθηκαν σε αρκετές περιπτώσεις σε μία αναγκαστική λύση κατά την περίοδο της πανδημίας. Ως εκ τούτου οι όποιες αυξήσεις των ηλεκτρονικών συναλλαγών αφορούν σε κατηγορίες του πληθυσμού που δεν είχαν ήδη ενσωματώσει αρκετά τις ηλεκτρονικές πληρωμές στην καθημερινότητά τους (πχ. συνταξιούχοι). Με βάση αυτό το δεδομένο βέβαια, ενδεχομένως η αύξηση κατά 55% των ηλεκτρονικών πληρωμών στο γενικό πληθυσμό, να είναι ιδιαίτερα υψηλή.

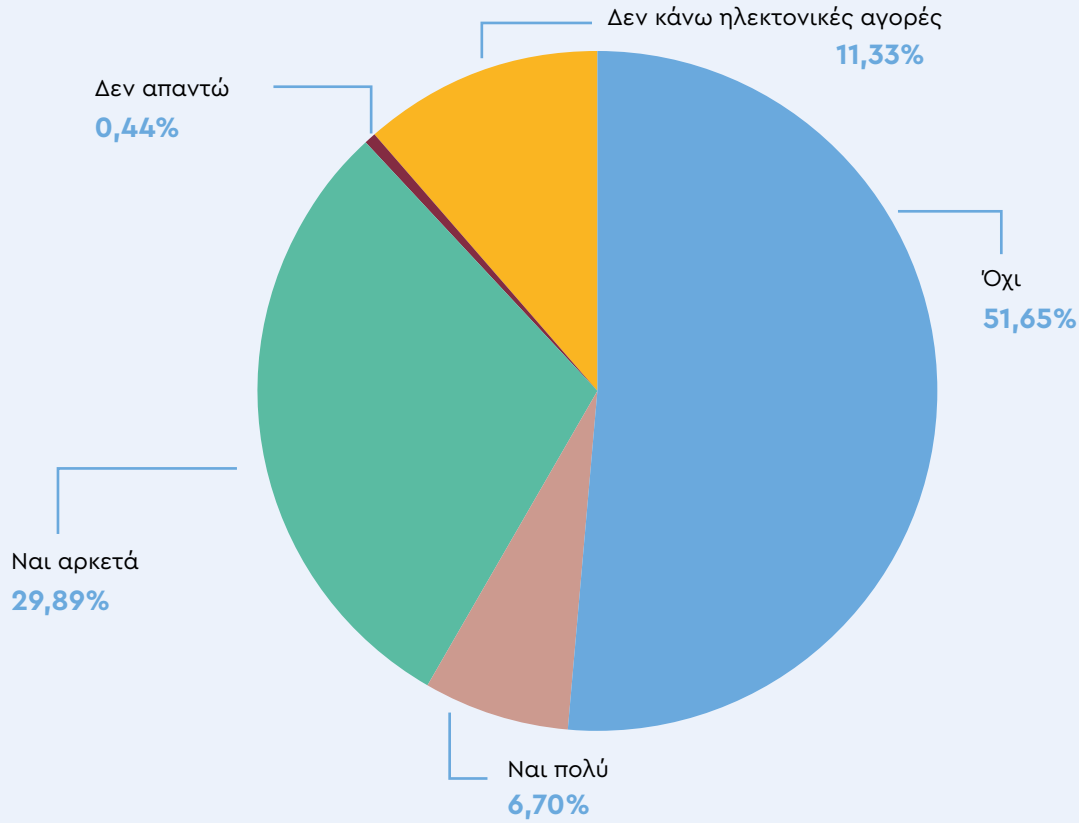
Γράφημα 8: Η πανδημία φαίνεται ότι επιταχύνει τις διαδικασίες ψηφιακού μετασχηματισμού και την εισαγωγή νέων τεχνολογιών στην οικονομική δραστηριότητα. Θεωρείτε τις συνέπειες αυτής της εξέλιξης:

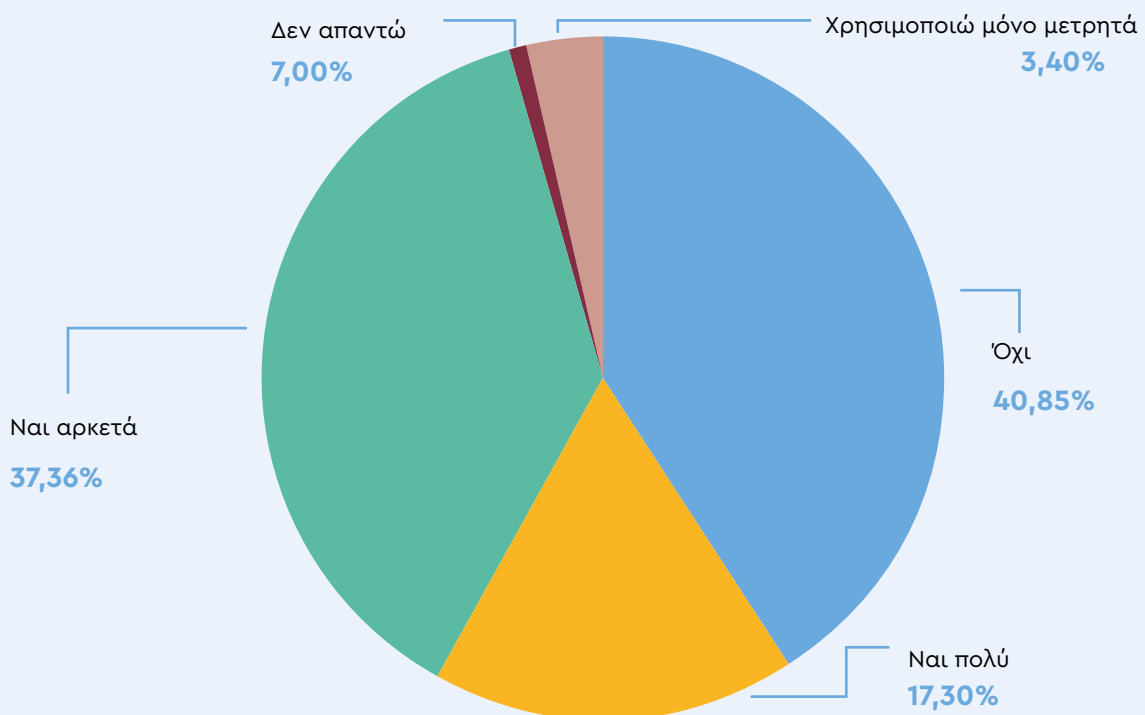
Γράφημα 9: Θεωρείτε πως οι νέες τεχνολογίες και ο ψηφιακός μετασχηματισμός:

Γράφημα 10: Κατά τη διάρκεια της πανδημίας αυξήσατε τις ηλεκτρονικές σας αγορές (π.χ. μέσω e-shop);

Γράφημα 11: Κατά τη διάρκεια της πανδημίας αυξήσατε τις ηλεκτρονικές σας πληρωμές (μέσω πιστωτικών/χρεωστικών καρτών/ web banking, PayPal κ.λπ)

Ψηφιακές μέθοδοι εργασίας και ψυχαγωγίας

Σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρήθηκε η εκτίναξη της χρήσης μίας σειράς εφαρμογών τηλεργασίας και τηλεεκπαίδευσης από τις πρώτες ημέρες λήψης των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης. Χαρακτηριστικά η Microsoft αναφέρει ότι μόλις την πρώτη εβδομάδα των μέτρων η χρήση των λογισμικών της για online συνεργασία αυξήθηκε κατά 40%⁴.

Στην έρευνα συμπεριλήφθηκαν δύο ερωτήσεις που αφορούν στην ενσωμάτωση στην καθημερινότητα των ατόμων ψηφιακών μεθόδων, εργασίας, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας ως αποτέλεσμα των περιορισμών που έφερε η πανδημία. Κατ' αντιστοιχία με τις προηγούμενες ερωτήσεις και εδώ ιδιαίτερη σημασία έχει να εστιάσουμε στις κατηγορίες του πληθυσμού που δεν έχουν ενσωματώσει αυτές τις τεχνολογίες στην καθημερινότητά τους.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι δεδομένου ότι η έρευνα αυτή διεξήχθη μέσω του Facebook, οι ερωτώμενοι εκ των πραγμάτων διαθέτουν τουλάχιστον ένα στοιχειώδες γνωσιακό υπόβαθρο σε σχέση με τις χρήσεις τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών (ΤΠΕ) και ως εκ τούτου ενδεχομένως οι αναλογίες χρήσης των παρακάτω εφαρμογών του δείγματός να είναι ελαφρώς μεγαλύτερες σε σχέση με τον πληθυσμό.

Η πρώτη ερώτηση διερευνά την αύξηση των διαδικτυακών εφαρμογών τηλεδιασκέψεων.

Στην έρευνα, οι μισοί ερωτώμενοι αποκρίθηκαν ότι αύξησαν αρκετά ή πολύ τη χρήση τέτοιων εφαρμογών ενώ 16% δήλωσαν ότι δε χρησιμοποιούν τέτοιες εφαρμογές (Γράφημα 12).

Πολλοί περισσότεροι κάτοχοι μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων αύξησαν τη χρήση τέτοιων εφαρμογών (57%) έναντι του αντίστοιχου ποσοστού των αποφοίτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 37% ενώ οι τελευταίοι συγκεντρώνουν και το μεγαλύτερο ποσοστό (11%) μη χρήσης τέτοιων εφαρμογών.

Αναφορικά με την ηλικιακή κατανομή, είναι προφανής η δυναμικότερη συμπεριφορά των νέων αφού το 67% των ηλικιών 18-34 δήλωσαν ότι αύξησαν τη χρήση τέτοιων εφαρμογών τηλεδιασκέψεων σε αντίθεση με το αντίστοιχο ποσοστό (18%) που εντοπίστηκε στις ηλικίες άνω των 65 ετών. Οι δύο αυτές ηλικιακές κατηγορίες συγκεντρώνουν το μικρότερο η 18-34 (1,5%) και το μεγαλύτερο (12%) η άνω των 65 ποσοστό μη χρήσης τέτοιων εφαρμογών.

Η αστικότητα επίσης παίζει σημαντικό ρόλο αφού σχεδόν οι μισοί ερωτώμενοι (49%) που ζουν σε αστικά κέντρα άνω των 50000 κατοίκων δήλωσαν ότι αύξησαν τη χρήση τέτοιων εφαρμογών σε αντίθεση με αυτούς που διαμένουν σε περιοχές με κάτω από 2000 κατοίκων που συγκεντρώνουν 33%. Οι τελευταίοι έχουν και το μεγαλύτερο ποσοστό μη χρήσης τέτοιων εφαρμογών (14%).

Αναφορικά με την κατάσταση απασχόλησης,

4 UNCTAD (2020b), "The COVID-19 Crisis: Accentuating the Need to Bridge Digital Divides", Digital Report Update, April 2020.

οι φοιτητές όπως είναι αναμενόμενο συγκεντρώνουν με διαφορά το μεγαλύτερο ποσοστό (75%) αύξησης της χρήσης εφαρμογών τηλεδιασκέψεων δεδομένου ότι η τηλεκπαίδευση υιοθετήθηκε για το σύνολο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η αύξηση σε εργαζόμενους και εργοδότες κυμαίνεται γύρω στο 50% ενώ το μικρότερο ποσοστό αύξησης (37%) παρατηρείται από τους ανέργους. Η κατηγορία που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό μη χρήσης τέτοιων εφαρμογών είναι οι απασχολούμενοι με τα οικιακά (14%).

Τέλος φαίνεται να υπάρχει μία σαφής αύξηση της χρήσης των εφαρμογών τηλεδιασκέψων στα ανώτερα μισθολογικά κλιμάκια αφού παρατηρείται αύξηση 70% και 77% για τους ερωτώμενους με καθαρό μισθό 1001-1500€ και πάνω από 1500€ αντίστοιχα έναντι των υπολοίπων μισθολογικών κλιμακίων. Αυτή η αύξηση προφανώς εξηγείται από τη φύση της εργασίας στην οποία απασχολούνται οι υψηλότερα αμειβόμενοι η οποία σχετίζεται με εργασίες γραφείου και διοίκησης-διαχείρισης, εργασίες οι οποίες συνεπάγονται μεγαλύτερης ανάγκης τέτοιων εφαρμογών.

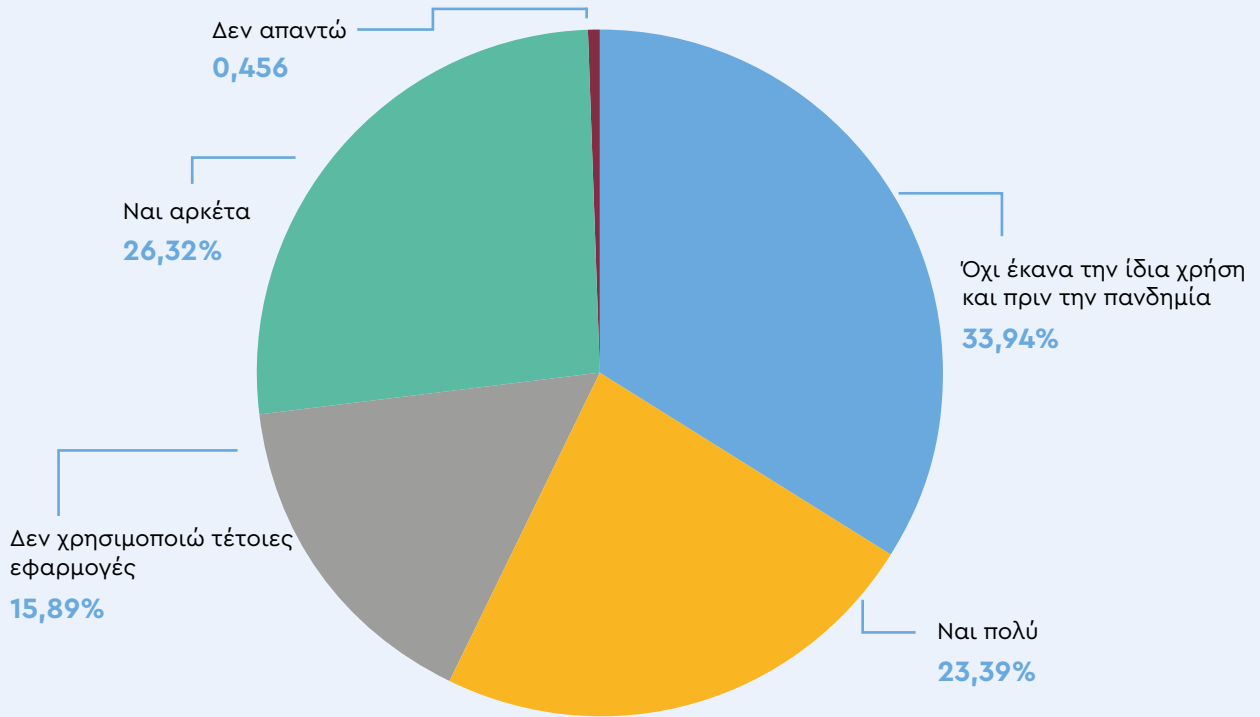
Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στην αύξηση της χρήσης διαδικτυακών εφαρμογών streaming κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Και εδώ σχεδόν οι μισοί (46%) δήλωσαν ότι αύξησαν τη χρήση εφαρμογών streaming, ενώ 8% δήλωσαν ότι δε χρησιμοποιούν καθόλου τέτοιες εφαρμογές (Γράφημα 13). Φαίνεται λοιπόν, όπως είναι αναμενόμενο, οι εφαρμογές streaming να είναι περισσότερο διαδεδομένες στην πληθυσμό σε σχέση με τις εφαρμογές τηλεδιασκέψεων.

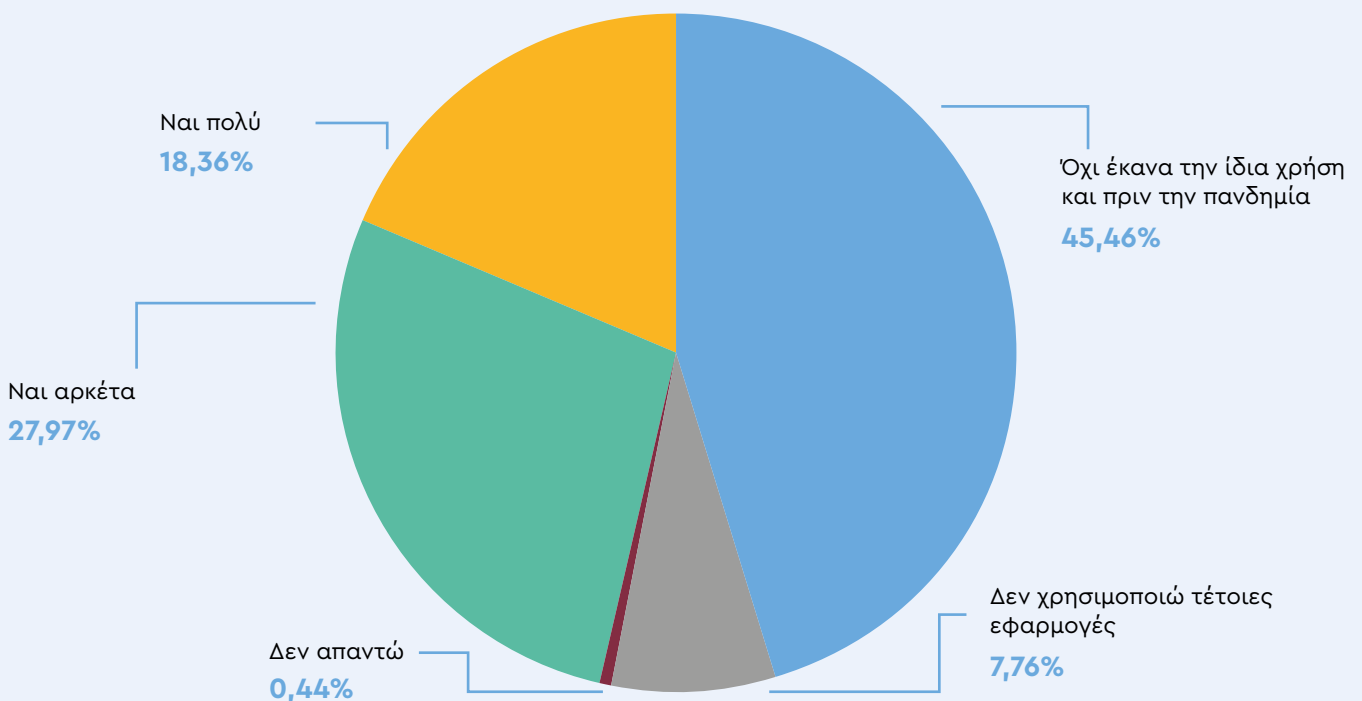
Στα υψηλότερα εκπαιδευτικά επίπεδα των κατόχων μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων παρατηρείται σαφώς μεγαλύτερη αύξηση (57%) σε σχέση με τους αποφοίτους πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (37,30%) ενώ οι τελευταίοι συγκεντρώνουν και το μεγαλύτερο ποσοστό μη χρήσης εφαρμογών streaming (11%). Ίσως ο πιο καθοριστικός παράγοντας να είναι η ηλικία δεδομένου ότι οι νέοι ηλικίας 18-34 αύξησαν κατά το 67% του συνόλου τους τη χρήση τέτοιων εφαρμογών σε αντίθεση με το σαφώς χαμηλότερο αντίστοιχο ποσοστό των ηλικιών άνω των 65 (38%). Στους τελευταίους παρατηρείται και το μεγαλύτερο ποσοστό μη χρήσης εφαρμογών streaming (14%). Η αστικότητα φαίνεται να επηρεάζει αλλά σαφώς λιγότερο ενώ αναφορικά με την κατάσταση απασχόλησης, οι φοιτητές προκύπτει να αύξησαν εντυπωσιακά τη χρήση τέτοιων εφαρμογών (75%) με τη μικρότερη αύξηση να παρατηρείται στους ανέργους 37%. Ενδεχομένως η αύξηση της χρήσης εδώ να μην συνδέεται τόσο με την ανάγκη χρήσης της τεχνολογίας ή την εξοικείωση με τη χρήση της αλλά με την αύξηση της διαθεσιμότητας ελεύθερου χρόνου. Επίσης οι απασχολούμενοι στα οικιακά και οι συνταξιούχοι φαίνεται να συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά μη χρήσης εφαρμογών streaming με 14% και 14% αντίστοιχα.

Τέλος, και εδώ οι μισθωτοί με καθαρό μισθό άνω των 1000€ φαίνεται να αύξησαν πολύ περισσότερο τη χρήση τέτοιων εφαρμογών σε σχέση με τα χαμηλότερα μισθολογικά κλιμάκια (62% για μισθωτούς 1001-1500€ και 66% για μισθωτούς με πάνω από 1500 € αντίστοιχα).

Γράφημα 12: Κατά τη διάρκεια της πανδημίας αυξήσατε τη χρήση διαδικτυακών εφαρμογών τηλεδιασκέψεων (Zoom, Skype, Microsoft Teams, κ.λπ);

Γράφημα 13: Κατά τη διάρκεια της πανδημίας αυξήσατε την χρήση διαδικτυακών εφαρμογών streaming (youtube, Netflix, cinobo κ.λπ);

Παράρτημα 1

Σύνθεση Δείγματος

Δημογραφικά στοιχεία		
Ιδιότητα	Μισθωτός/η ιδιωτικού τομέα	24,4%
	Εργοδότης/τρια / ελεύθερος/η επαγγελματίας / αυτοαπασχολούμενος/η	22,2%
	Συνταξιούχος	18,4%
	Άνεργος/η	14,2%
	Δημόσιος/α υπάλληλος	12,6%
	Φοιτητής/τρια / σπουδαστής/στρια	3,2%
	Οικιακά	3,1%
	Άλλο	1,8%
Φύλο	Άνδρας	53,0%
	Γυναίκα	46,4%
	Δεν απαντώ	0,7%
Ηλικία	18-34	11,2%
	35-49	32,6%
	50-64	45,6%
	65+	10,2%
	Δεν απαντώ	0,4%
Γεωγραφική Περιοχή	Αττική	47,6%
	Βόρεια Ελλάδα	26,0%
	Κεντρική Ελλάδα	17,6%
	Νησιά Αιγαίου & Κρήτη	8,8%
Περιοχή	Πάνω από 50.000 κατοίκους	60,7%
	10.000 – 50.000 κατοίκους	19,4%
	2.000 – 10.000 κατοίκους	10,4%
	Κάτω από 2.000 κατοίκους	5,8%
	Δεν γνωρίζω / δεν απαντώ	3,7%
Εκπαιδευτικό επίπεδο	Απόφοιτος/η ΑΕΙ / ΤΕΙ	40,2%
	Απόφοιτος/η μετα-δευτεροβάθμιας επαγγελματικής σχολής / ΙΕΚ	20,9%
	Απόφοιτος/η πρωτοβάθμιας / δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	20,0%
	Μεταπτυχιακό / Διδακτορικό	18,9%

Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για την πανδημία του κορωνοϊού:

Στάσεις και αντιλήψεις για τις επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία

δήλωσε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι δικαιολογημένη/μάλλον δικαιολογημένη

62,5

59,7

δήλωσε την πρόθεση του να εμβολιαστεί

δήλωσε πως η ανησυχία για την πανδημία είναι υπερβολική/μάλλον υπερβολική.

38,9

34,4

δήλωσε πως δεν είναι διατεθειμένο να κάνει το εμβόλιο για τον Covid - 19

76,1

θεωρεί πως τα μέτρα στήριξης της οικονομίας που έχει λάβει η κυβέρνηση είναι ανεπαρκή ή μάλλον ανεπαρκή, με τους ανέργους να εμφανίζουν το μεγαλύτερο ποσοστό αρνητικής αξιολόγησης.

79,9

θεωρεί ότι η οικονομική κρίση που προκλήθηκε από την πανδημία θα διαρκέσει για τουλάχιστον 2 χρόνια

θεωρεί πως τα μέτρα θα πρέπει να στοχεύουν στην τόνωση της κατανάλωσης

42,2

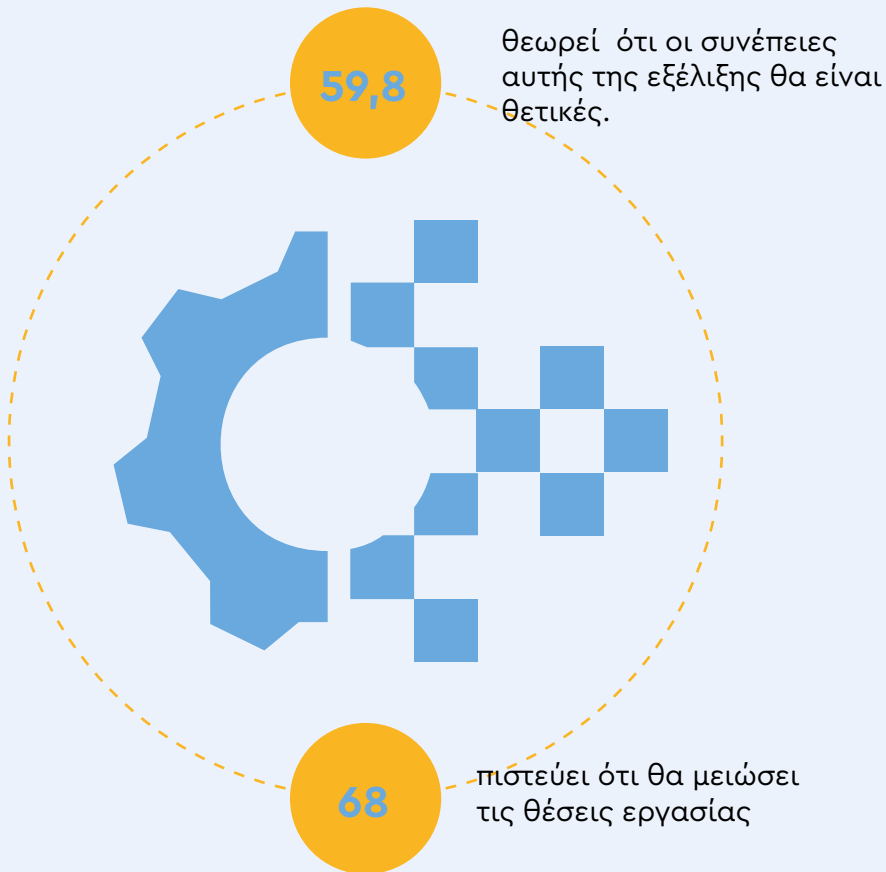
σε μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων

27,5

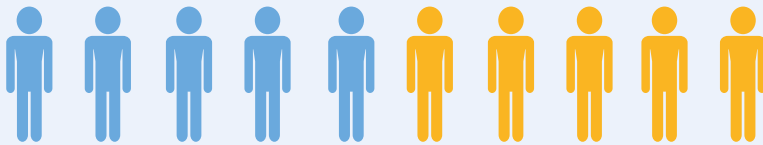
σε μέτρα αναπτυξιακής πολιτικής

17,4

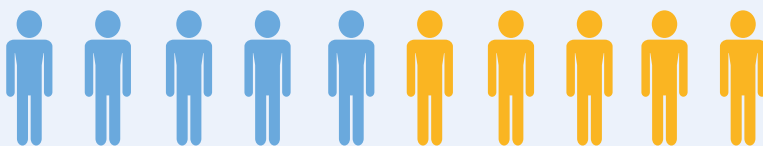
Η πανδημική κρίση
επιταχύνει τον ψηφιακό
μετασχηματισμό της
οικονομίας

Η πανδημία αλλάζει τη συμπεριφορά των ατόμων στις
οικονομικές τους συναλλαγές

36,6αύξησαν τις ηλεκτρονικές
τους αγορές**54,7**αύξησαν τις ηλεκτρονικές
τους πληρωμές

Η πανδημία αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο
εργαζόμαστε επικοινωνούμε και ψυχαγωγούμαστε

48,7αύξησαν τη χρήση
εφαρμογών τηλεδιασκέψεων**46,3**έχουν αυξησει τη χρήση
εφαρμογών streaming

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Αθήνα

Αριστοτέλους 46, 104 33
210-8846852
info@imegsevee.gr

Θεσσαλονίκη

Κωλέττη 24, 54627
2310-545967, 2310-517843
thessaloniki@imegsevee.gr

Πάτρα

Πανεπιστημίου 170, 264 43
2610-438557
patra@imegsevee.gr

Ηράκλειο

Βασιλείου Πατρικίου 11, 71409
2810-361040, 2810-361080
iraklio@imegsevee.gr

Λάρισα

Καστοριάς 2α, 41335
2410-579876-7
larisa@imegsevee.gr

Ιωάννινα

Σταύρου Νιάρχου 94, 45500
26510-44727
ioannina@imegsevee.gr

Το παρόν ερευνητικό κείμενο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Υποέργου 1: "Μηχανισμός μελέτης και ανάλυσης οικονομικού περιβάλλοντος λειτουργίας μικρομεσαίων επιχειρήσεων" της Πράξης "Παρεμβάσεις της ΓΣΕΒΕΕ για τη συστηματική παρακολούθηση και πρόγνωση αλλαγών του παραγωγικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων" με κωδικό ΟΠΣ 5003864, του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΠΑΝΕΚ)